

DISCURSUS INAUGURALIS JURIDICA

DE
PROCESSU
SUMMARIO

Ab Joh. Friedr. Saxon. Noctiff.

FRIDERICO AVGVSTO.

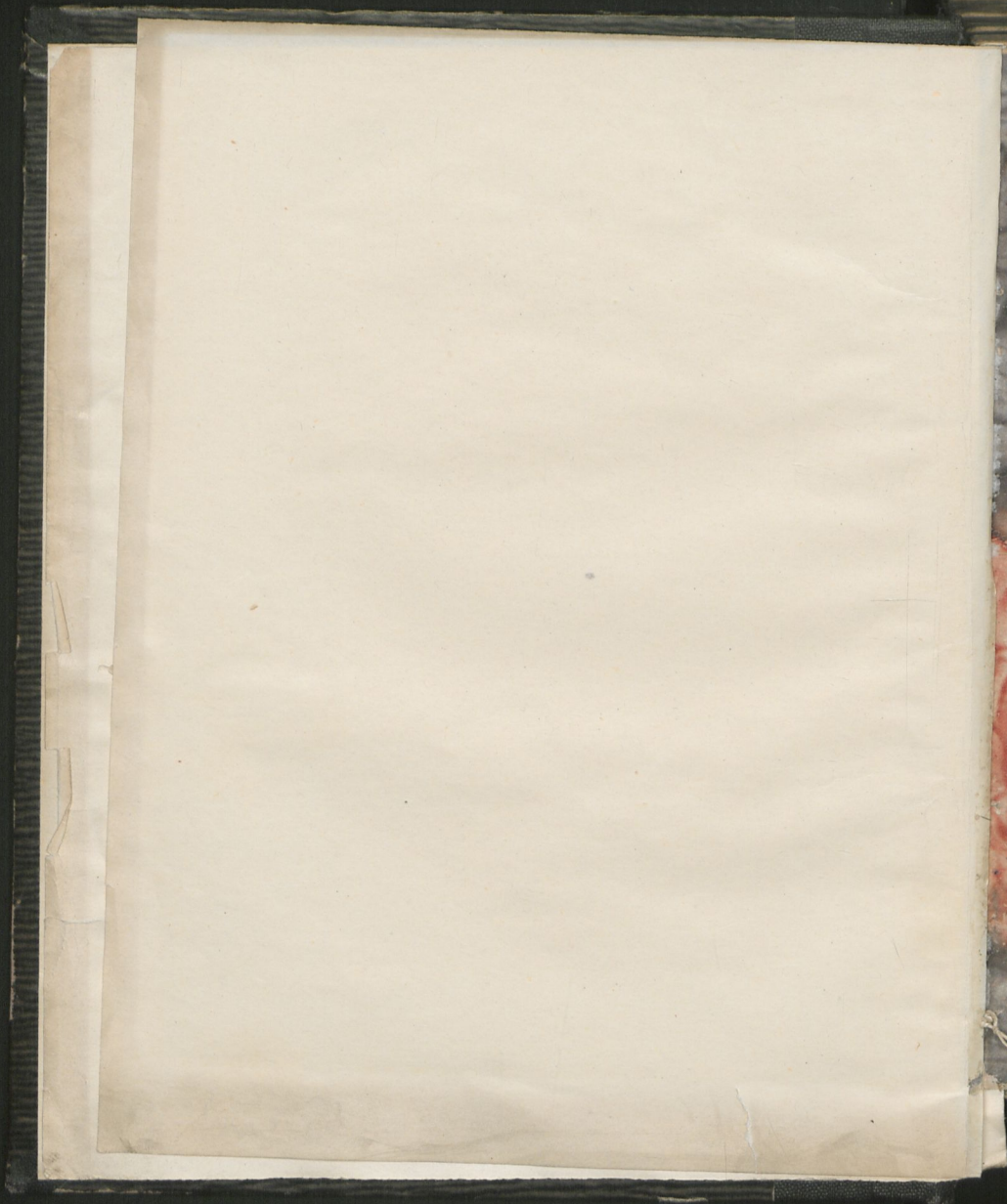
RECTORI MAGNIFICENTISSIMO
IN ACADEMIA VITENBERGENSI

AD CASP. HENRICO HORNIO.

ORALI,

JOHANNES JACOBUS
ADVOCAT.

H. iur. 4. num. 3.

2 D. B. V.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
FRIDERICO AVGVSTO,

PRINCIPE REGIO ET SAXONÆ HEREDE,

COLLATIONEM

PRISCI IVRIS

SAXONICI CVM IV-

RE ROMANO ET MORI-

BVS HODIERNIS INSTITVENT

AVGVSTINVS LEYSER VS,

IVR. D. ET P. P. EXTRAORD.

ET

AVCTOR

IO. EHRENFRIED MARTINI,

GRVNHANENSIS MISN.

IVRIVM CANDIDAT.

D. XI OCTOBR. ANNI 1515 CC IX.

IN AVDI TORIO IVRIDICO

RECUSA VITEMBERGAE Anno M D C C XXXVI.

STANNO JO. GODOF. SCHLOMACHIANO. 8)

TRIDRICO AVGVSTO
COLLECTIONE

PRISCI IVRIS

SAXONICI CVM IV

RE ROMANO ET MORI

BYE HODIERNIS INSTTENT

AVGVSTINVS LEYSER VS

IVR D E T F EXTRAORD

IO FRIEDRICH MARTINI

AVGVSTINVS LEYSER VS

AVGVSTINVS LEYSER VS

AVGVSTINVS LEYSER VS

COROLLARIA.

I.

Thesaurus ab emtore in fundo recens emto cum moneta ante viginti annos excusa inventus, ad emto. rem pertinet, non ad venditorem propter *L. un. C. de Theauris; ibi: in suis locis; item: condita ab ignotis dominis tempore vetustiori; & L. 31 § 1. ibi: dominum non habeat. de A. R. D.*

II.

Pater, fratres, coniux, consanguinei et domestici heredis, in testamento instituti, testes in illo testamento esse possunt, dummodo non sint cum illo in eadem patria potestate.

III.

Bonae fidei possessor fructus consumptos,

(2

tos,

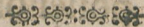
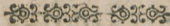
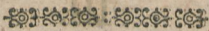
tos, licet ex iis locupletior sit factus,
domino supervenienti non restituit. *Spec.*
Sax. l. 2. art. 44.

IV.

Forma Imperii Romano - Germanici
propius ad aristocratiam, quam mo-
narchiam accedit.

V.

Maritus uxorem in adulterio depre-
hensam occidens plane non punitur. *O.*
Crim. c. 150. ibi: aus einer unträß. Ur-
sach N. 117. c 15. ibi: nullum periculum
ex hoc formidanti. Quibus textibus a-
brogatae sunt leges, quas Carpz. Dec. 95.
in contrarium affert.

SVMMA DISSERTATIONIS CAPITA.

1. *Respublica eruditorum maximis vicissitudinibus est obnoxia.*
2. *Id quod demonstratur exemplis Philosophie,*
3. *Jurisprudentiæ naturalis, artis criticae,*
4. *Jurisprudentiæ civilis.*
5. *Prisca jura Saxonica adhuc hodie valere presumuntur. Nec opus est, illorum observantiam probare.*
6. *Ea tamen in quibusdam capitibus jurius Romanis sunt deteriora.*
7. *Defectus & iniqua sanctiones antiqui juris Saxonici.*

X 3

8. I. Ilkud

8. I. Illud saltem ex consuetudinibus est collectum. Præstantia juris scripti præ non scripto 9. exemplis demonstratur.
10. II. Auctores ejus, homines privati & singuli, ineptias suas immiscent.
11. III. Errores contra historiam externam 12. & patriam. Vbi origo Saxonum breviter describitur. 13. Romani hac in parte sunt accuratiores.
14. IV. Confusissima dispositio, 15. quam in ordinem redigere voluerunt Klingius, 16. Romanus, 17. Schilkerus.
18. V. Multa ex jure Suevico exscribuntur.
19. VI. Confusio morum Saxoniorum cum jure Romano, 20. e. g. quod minori invito non detur curator, 21. quod insula in flumine nata accolis acquiratur.
22. VII. Immixtio juris publici.
23. IIX. Neccessaria multa omittuntur.
24. IX. Prohibitio alienationis bonorum sine heredum consensu.
25. X. Absurde solennitates & ordo processuum.
26. XI. Jus formularium.

27. XII.

27. XII. Multitudo testium.
28. XIII. Violenta probationes per aquam frigidam, calidam, ferrum candens & duellum.
29. XIV. Permissio privata violentia, e. g. in pignorationibus 30. que tamen ob duplicem earum utilitatem non sunt abrogata. 31. Carcer privatus, in quo debitores detinentur.
32. XV. Frequentia juramentorum,
33. XVI. Odium mulierum,
34. XVII. Nimia inter nobiles & plebejos inaequalitas, 35. que tamen in perisque capitibus hodie est abrogata. 36. Jure etiam Saxonico mulier ignobilis equiti nubens & liberi ex ea nati nobilitantur.
37. XIX. Privilegia Judaeorum.
38. XIX. Gerada.
39. XX. Solutio debiti in reprobâ moneta permittitur.
40. XXI. Singulare jus circa res amissas & inventas.
41. XXII. Ususfructus bonorum pupillarum tutoribus conceditur.
42. XXIII. Creditor, amisso pignore, amittit debitum.
43. XXIV.

43. XXIV. In duplicibus judiciis iudex actorem eligit.
44. XXV. Dominus, conductor & mandans damnum, quod
vasallus, mercenarius & mandatarius patiuntur,
ferre jubentur.
45. XXVI. Obligatio infantum & furiosorum ex delicto.
46. XXVII. Commodanti & debitori pignoratitio contra ter-
rium possessorem rei vindicatio denegatur.
47. Conclusio.

1

Nam unquam regnum aut imperium tot mutationibus fuit obnoxium, quam respublica eruditiorum. Singulae artes & disciplinae, quae magni istius corporis membra & civitates minores constituunt, per non adeo multa secula innumeras vicissitudines sunt expertae. In quibusdam democraticum ab initio regimen receptum & libera unicuique sentiendi facultas relicta fuit. Sed mox, cum ista in licentiam degeneraret, Optimates imperium invaserunt, & singuli sectas & familias instituerunt, quas alii inferiores sequerentur. Quod vero communiter in aristocratiis invenire solet, ut illae denique in tyrannidem degenerent; hoc etiam istis doctorum rebus publicis accidit, ut unus ex istis principibus auctoritate sua reliquorum famam obscuraret, atque se dictatorem & Imperatorem obruderet. Cujus imperium tam en raro perpetuum fuit. Nam, interposito intervallo aliquo, de suo

A

faß

fastigio dejectus alteri locum cedit, tanto plerumque erga se odio relicto, ut, quemadmodum apud Romanos, ejectis regibus omnes horum leges, siue bonae siue malae, exoleverunt L. 2 §. 3. *de Origine Juris*, ipsius quoque placita, tamen si recta & vera, penitus abrogarentur. Quod idem deinde & successori ejus accidit, in cujus locum vel alius iterum surrogatus est, vel pristina illa libertas fuit restabita. Atque has varietates, si singularem disciplinarum historiam ab earum incunabilis repetas, continuas in illis fuisse, deprehendes.

II. Exemplum luculentissimum Philosophia exhibet. Qui primi illam coluerunt, nullum superiorem, in cujus verba jurare necessum foret, agnovere, sed singulari rationem suam in indaganda veritate secuti sunt. Sed haec libertas sub Pythagora primum, qui, abrogato sapientum nomine, affectas suos Philosophos appellabat, expiravit. Cujus viri quanta fuerit auctoritas, quam absolutum in Philosophia imperium, nemo ignorat. Et licet successu temporis a quibusdam concuteretur, perstitit tamen usque ad Socratem, cujus, ut Cicero ait *l. 5. Tuscul. quaest. multiplex ratio disputandi, rerumque veritas & ingenii magnitudo plura genera effecit dissentientium philosophorum*. Ex eo igitur tempore aristocratia exorta est, & celebriores quidam siue pauci imperium ita inter se dividerunt, ut ipsi quidem a se invicem dissentirent, & singulares familias erigerent, novatores tamen, si qui exurgebant, & incognitam hucusque opinionem introducere conabantur, communi ope & consilio reprimerent. Turbavit tandem aequalitatem istam Zeno, atque auctoritate

ritate sua, maxime apud Romanos, ceteras sectas non quidem oppressit penitus, sed tamen depressit & exinanivit, ac, ut per tria fere post Christum natum priora secula Stoica saltem philosophia laudaretur, effecit. Tum vero rebellavit Aristoteles, tanto successu, ut non solum Stoicis omne imperium abrogaret, sed ipse etiam absolutam tyrannidem occuparet, & per aliquot secula tueretur. Istis temporibus capitale erat, ab Aristotele dissentire, aliamque, quam Peripateticam, doctrinam profiteri. Sed patrum nostrorum memoriam quidam excusso hoc jugo, pristinam libertatem reduxerunt; quæ tandem nostra ætate, restitutis quibusdam sectis antiquis, introducta præterea Philosophia Eclectica, & accedente Pyrrhonismo seu Scepticismo, in rempublicam irregularem & monstruosam degeneravit.

III. Neque deessent nobis paria ex aliis quoque scientiis & disciplinis exempla, si institutum nostrum ea persequi permitteret. Nam ut de Theologia & arte medica nihil dicam, quas non vicissitudines expertum est jus naturæ? In quo, postquam Grotius scholasticos & Moralistas, qui per aliquot secula conjunctim regimen obtinuerant, de illo fastigio dejecit atque se ipsum in istud asseruit, mox a Pufendorffio iterum dejectus est, donec hodie res ad Democratiam rediit. In arte critica & literis elegantioribus, maxime in studio Latinæ linguæ quæ non confusio per secula illa barbara, in quibus unusquisque sibi dicendi magister & arbiter existeret, regnavit? Quæ, restituta seculis 15. & 16. luce, in tyrannidem conversa est, postquam Marius Nizolius, Ferrus

Bembus, M. Ant. Majoragius multique alii, qui Ciceroniani deinde appellati sunt, legem, ne quis voce latina, qua Cicero usus non esset, uteretur, tulerunt, & Erasmm eosque, qui contra sentiebant, doctorum nomine indignos judicarunt atque in Barbariam relegarunt. Sed excussit non hodie hoc jugum esse, quis nescit?

IV. Ipsa Jurisprudencia nostra civilis fata sustinuit non multum constantiora. Infinitum foret, ejus incunabula a Græcis vel Reip. Romanæ primodiis repetere, & juris primum regii auctoritatem, deinde vagam sub primis consulibus libertatem, mox juris Græci sive duodecim tabularum tyrannidem, tum Collegii Pontificum oligarchiam, nec non Jctorum de jure probubitu respondentium aristocratiam, & denique Justiniani legitimum imperium memorare. Expendemus saltem illa tempora, quæ post restitutionem juris Romani effluerunt. In his primus Irnerius non Bononiæ solum, ubi jus civile publice docuit, sed per totam Italiam, quæ illa tempestate unica bonarum artium, præsertim Jurisprudenciæ sedes erat, regnum suum stabilivit, & communis omnium, qui eum secuti sunt, Jctorum pater & princeps fuit. Perstitit & post mortem ejus auctoritas, dum discipuli ipsius, Bulgarus, Martinus, Hugolinus eam tuerentur, qui tamen nec non eorum successores ipsi jam sibi quid arrogabant, & in capita diversarum sectarum sege erigebant. Cesserunt deinde omnes Azoni, fonti isti legum, uti a Baldo vocatur, qui nominis celebritate ex toto terrarum orbe decem millia discipulorum Bononiam uno tempore attraxit, & librum suum,

suum, quem summam inscripsit, adeo aestimari fecit, ut diu nemo inter JCtos reciperetur, qui illa summa careret. Breve tamen nec diuturnum ejus imperium fuit, quippe quod mox auditor ejus, Accursius, invasit, qui famosam illam Glossam tyrannidem instituit, tantamque potestatem consecutus est, ut advocatorum & JCtorum non princeps aut Imperator, sed Deus, idolum, refugium diceretur. Non tulerunt vero diutius injustum hunc regni, quo Justiniano debebatur, usurpationem Alciatus, solidioris jurisprudentiae apud Italos, & Cujacius, ejusdem apud Gallos instauratores, sed de turbato Accursio Justinianum ipsum, ex quo ille pleraque hauserat, suffecerunt; ita tamen, ut Accursio non omnem laudem, quam ille profecto maximam ingenio, diligentia & eruditione in istis temporibus singulari meruit, denegarent. Sed successores Cujacii hac quoque eum defraudarunt, & errores lapsusque Accursii ira virulento stylo suo perstrinxerunt, ut ab eo legendo, tametsi adhuc hodie inter Commentatores Juris Civilis meliorem non habeamus, omnes penitus detererent. Restitutus igitur Justinianus, non tamen Monarchiam, ut olim, sed Duumviratum solum cum Pontifice obtinuit, cujus quippe Jus canonicum, ante Accursium adhuc promulgatum, tantum interim auctoritatis acquisiverat, ut cum civili jure aequaliter aestimaretur. Hi duo conjunctis viribus Italiae fines longe excesserunt, & praeter Galliam Hispaniamque gentes etiam in septentrionem porrectas atque inter has quoque Germanos sibi subjecerunt. Hi olim in summa libertate vixerant, nul-

lius auctoritatem reveriri, sed prisca consuetudines suas simpliciter secuti. At cum juvenes quidam ex illis novarum rerum studiosi in Italiam abiissent, atque in istis academiis commorati jus civile canonicumque didicissent, & secum in patriam reduxissent, simplicitate morum Germanicorum offensi, quos hos etiam ab indoctoribus facile percipi posse viderent, suam autem scientiam sibi inutilem futuram esse animadverterent, obliteratis illis, leges Romanas introducere desiderarunt. Aperte tamen id primum ausi non sunt. Sed scriptis in consuetudines patrias commentariis ineptissimis, & tantum ex Glossa Accursii, quæ tunc adhuc vigebar, & DD. Italis defunctis, jura Germanica, dum ea illustrare visi sunt, corruperunt & cum legibus Romanis confuderunt, tandemque effecerunt, ut hæc principaliter reciperentur, illa secundario & non nisi in subsidium valerent. Et tamen subinde exurgerent, qui hanc injuriam a majorum nostrorum juribus depellere iisque pristinam auctoritatem asserere conarentur, in illa tamen caligine & multitudine dissentientium parum effecerunt, id saltem consecuti sunt, ut jura ista ab oblivione vindicarentur. Quod autem illi frustra tentarunt, hoc nostra ætate perfecerunt Herm. Conringius, Joannes Schilterus alique, & consuetudines antiquas Germanorum in eum locum, unde dejectæ fuerant restituerunt. Ut adeo hodie jus Germanicum primum in Jurisprudentia civili locum, alterum jus Justinianæum, tertium vero jus Canonicum obtineat, & si ea fortassis inter se collidantur, posteriora duo, quæ

in

in subsidium saltem recepta sunt, cedere debeant priori.

V. Quæ quidem sententia, a celeberrimis JCis comprobata & propugnata, hodie, in terris præsertim ad Palatinatum & Vicariatum Saxonicum pertinentibus, in communem opinionem recte abiit, & consensu ple-
 rorumque judiciorum & Collegiorum est recepta. Et, tamen si aliqui superstitioni legum Romanarum cultores ei directo contradicere forassis audeant, pauci illi sunt nulliusque nominis & auctoritatis. Alii subtiliores indirecto illam sententiam & auctoritatem jurium priscorum Germanicorum labefactare student. Concedunt illi nobis, mores Germaniæ legibus Romanis, si-
 cubi cum illis collidantur, præferendos esse. Sed negant, libros istos veteres, Speculum Saxonicum, Weich-
 bildum, Jus feudale Saxonicum sufficere, ut ex iis mores consuetudinesque temporum nostrorum hau-
 rias. Consuetudinem enim facti esse ajunt, adeoque non ex scriptis, sed ex usu fori & observantia judicio-
 rum probari debere. Igitur, si vel maxime rectum ex
 juribus Germanorum antiquis afferas, negant, eum attendendum esse, nisi simul observantia ejus & receptio
 demonstretur. Quam opinionem si admittas, exiguus remanebit priscorum illorum voluminum usus, imo, si
 rem recte perpendas, nullus. Nam præterquam, quod
 difficillima sit observantiæ probatio, & unius etiam actus
 vel præjudicii contrarii allegatione elidatur; superflu-
 um omnino erit, prisca illa jura ad confirmandam sen-
 tentiam suam adhibere, si ipsa per se auctoritatem non
 habeant

habeant, sed eam demum ex observantia nostrorum temporum accipiant. Brevius igitur & melius feceris secundum horum hominum sententiam, si, omissis priscais juribus, statim ad observantiam provoces. Sed strenue *Magnificus Hornius in Jurispr. Feud. c. 1. §. 32.* his, qui ita statuunt, se opposuit, & valere jura Saxonica antiqua atque in dubio recepta præsumi, tamen si usus in specie non proberur, breviter, sed accurate & luculenter, ostendit. Cui nuper admodum contraxit *Consultiss. Werthofius in Juris Enucleati Proöm. c. 2. §. 10. lit. c.* operosse quidem, ut solet vir in antiquitatibus Germanicis & jure publico versatissimus, immerito tamen. Namque 1) certa est & indubia regula: Jus, quod semel in provincia aliqua receptum fuit, tamdiu ibi valere, donec, illud vel contraria lege vel consuetudine abrogatum doceatur. Nemo vero, nisi impudentissime omnem historię fidem abrogare ipsique adeo *Aurea Bulle c. 5. §. 2.* contradicere audeat, negaverit, prisca illa jura, quæ in Speculo & Jure feudali Saxonico nec non in Weichbildo continentur, in omnibus iis terris, quæ adhuc hodie ad Vicariatum Saxonicum pertinent, Saxonia videlicet superiore & inferiore, Thuringia, Marchia, Pomerania, Bohemia, Silesia, Lusatia, Holsatia &c. recepta olim & observata fuisse. Cum vero nunquam, fatente ipso Werthofio, vel lex Imperii generalis, vel consuetudo universalis auctoritatem jurium Saxonorum penitus sustulerit, sed ea iis quoque temporibus, quibus maxime jura Romana viguerunt, perstiterit, atque ita ad nos transtierit; manifestum est, non illum,

lum, qui jura ista pro se allegat, eorum observantiam docere, sed hunc potius, qui usum illorum negat, contrariam sanctionem aut consuetudinem ostendere oportere. Quod argumentum, in quo tamen præcipuum nostræ sententiæ robur positum est, non attigisse Werlhofium miror. Deinde 2) tametsi non negemus, jura ista Saxonica a privato collecta neque a principe expresse confirmata legis scriptæ auctoritatem non habere; sufficit tamen nobis, quod, cum, eadem usu recepta fuisse, negari nequeat, juris non scripti, quod legem per omnia imitatur, *L. 33. de LL.* vicem obtineant. Neque enim in libris istis privatorum opiniones, sed antiquissimæ majorum nostrorum consuetudines continentur. Ita Repkavius in præf. *Spec. Sax.* Dieses Recht habe ich selber nicht erdacht. Es habens von Alters auf uns bracht Unser gute Vorfahren. Quemadmodum ergo jus feudale Longobardicum, licet a privatis JCTis collectum, tamen ad decisionem controversiarum feudalium recte allegatur, neque peculiarem observantiæ probationem requirit, nescio profecto, cur id, quod in peregrino jure obtinet, in patrio non debeat valere. Accedit, quod in *LL. Imperii* subinde præcæ gentium consuetudines & antiqua jura adeoque inter hæc etiam Saxonica confirmantur, atque scriptis juribus præferantur. *Ord. Crim. Caroli V. præf.* ibi: Wollen wir Churfürsten/ Fürsten und Ständen an ihren alten/ wohlhergebrachten/ rechtmäßigen und billigen Gebräuchen nichts benommen haben. *Ord. Judicii Antici Casarei tit. 1. §.* Und weisen ibi: So dann zu förderst unser Römische Käyserl. Wahl Capitulaton, Reichs-Ab-
B
schiede/

Abiede / Religion und Profan-Frieden / wie auch jedes Standes / Landes / Orts und Gerichts / sonderlich die nebulliche allegirte und probirte Privilegia, gute Ordnungen und Gewohnheiten, und in Mangel derselben, die Käyserliche Rechte und rechtmäßige Observationes und Gebräuche in acht nehmen. &c. &c. Quod autem 3. Werlhofius urget, patriis illis juribus multum vel ipsa vetustate, vel contraria observantia, vel legibus recentioribus derogatum esse; hoc nostram potius sententiam confirmat; reliquorum videlicet capitum, quæ vel consuetudine vel lege sublata doceri non possunt, usum superesse. Sola enim veritas jus tollere nequit arg. *L. 27. C. de Testam.* Et iniquum foret, ex quorundam capitum abrogatione sublationem totius operis arguere. *L. 32. §. 6. C. de Appellat.* Et quanquam fateamur, in quibusdam provinciis, e. g. Luneburgicis, per expressam legem jus Saxonicum plane antiquatum esse, hoc tamen ad alias terras extendendum non est.

VI. Quæ cum ita sint, apparet, antiquas Saxonum consuetudines, quæ in Speculo Saxonico, Jure feudali & Weichbildo collectæ exhibentur, in iis adhuc terris, quæ ad Vicariatum Saxonicum pertinent, valere, & juri etiam civili & canonico anteferri, neque opus esse, ut is, qui easdem allegat, earum observantiam hodiernam doceat, cum illa præsumatur. Interim non possum illorum sententiæ accedere, qui nescio quo prisca simplicitatis Germanicæ amore & in Romanos odio commoti, quicquid in legibus Justinianeis reperitur, absurdum & iniquum esse putant, contra vero jura, quæ in

in veteribus illis libris Saxonum continentur, in omnibus partibus elegantia, accurata, æquitati convenientia, atque jure Romano meliora prædicant. Cum tamen, si utrumque jus recte examines justusque existas rerum æstimator, in utroque multa bona & laude digna, multa etiam vitia & defectus deprehendas. Invenies profecto non solum inter antiquissimas Germanorum consuetudines, quas Tacitus de Moribus Germanorum recenset, sed & inter recentiores, quæ in Speculo Saxonico &c. exhibentur, multa, seculo illo rudi & incondito digna, & quæ tanquam irrationabilia merito apud nos usum non habent. Reperies e contra multa in legibus Romanis sapientissime introducta, quæ ad jura nostra patria emendanda & supplenda recte adhibentur.

VII. Quod ut eo clarius appareat, collationem juris Saxonici antiqui cum jure Justiniano instituemus, potissimas, quæ inter utrumque intercedunt, differentias breviter indicabimus, & in quibus capitibus alterum alteri præferri debeat, ostendemus. Rem omnem duobus capitibus complectemur, in quorum primo vitia, defectus & errores præscarum Saxoniarum consuetudinum enarrabimus, & quid contra a Romanis justus meliusque statutum sit, annectemus; in altero viceversa nervos legum Justinianearum & æquitatem præci juris Saxonici exponemus.

IX. Primus Jurisprudentiæ veteris Saxonici defectus est, quod illa non legibus certis & promulgatis, sed saltem moribus & consuetudine constet. Tamen

enim aliqui sint, qui temp. quæ sine legibus, solis consuetudinibus gubernatur, longe felicior existimant, verius tamen est contrarium; mores videlicet sine jure scripto ad bene regendam civitatem non sufficere. Namque 1.) jus non scriptum seu consuetudinarium nimis est incertum ac varium, cum solius populi, quo nihil est mutabilius, consensu & arbitrio nitatur. Ut proinde in istis rebus. in quibus ex moribus judicandum est, diversas sæpe & contrarias consuetudines reperias, & quam in præsens sequi debeas, ignores. Vide L. 2. §. 3. de O. I. ibi: *incerto magis jure & consuetudine, quam per latam legem.* Quam incertitudinem etiam experti sunt majores nostri, Saxones antiqui. Nam & apud illos multi diversas & contrarias consuetudines observabant. *Spec. Sax. l. 3. a. 64.* Der Gegend ist auch genug binnen dem Herzogthum und Lande zu Sachsen / die sonderliche Rechte haben wollen; & *art. 42.* ibi: *Last euch nicht wundern / das diß Buch so wenig sagt von der Dienst-Leut Recht.* Denn es ist also mannigfalt / das niemand sein zum Ende kommen kan und mag. Dann unter jeglichen Bischoffen und Aebten und Aebtskirchen haben die Dienst-Leute sonderliche Recht / und darum kan ich hie das alles nicht entscheiden / & *art. 79.* ibi: *nach ihren sonderlichen Dorff- Recht.* Vnde Imperator quoque l. 3. a. 33. in judicando singulorum locorum consuetudines attendere juberur. Deinde 2.) jus consuetudinarium est nimis angustum, & cum plerumque memoria saltem hominum contineatur, omnes diversos, qui in rep. eveniunt, casus complecti & decidere nequit.

nequit. Igitur occasionem aperit frequentibus litigiis, disputationibus, fraudibus & iniquis sæpe interpretationibus atque arbitriis iudicum. Contra leges scriptæ, ut recte ajunt Romani adolescentes apud *Livium l. 2. c. 3.* res sũrda & inexorabilis sunt; neque si in iis ferendis necessaria requisita observantur, affectibus facile aut iniquis explicationibus & detorsionibus locum faciunt. Tum 3.) leges, siquidem a justo legislatore proficiscuntur, semper bonæ & æquæ sunt. Inter consuetudines vero nunquam non aliquas reperias, quæ non cum æquitate vel ratione cerrent. Sæpius illæ omni ratione & fundamento destituuntur *L. 20. de LL.* Exemplum iterum præbent Germani. Quorum mores dum recenset *Tacitus*, multos refert pessimos & iniquissimos, e. g. de servis per iracundiam impune occidendis *cap. 25.* de ludorum licentia & jure *c. 24. Sc.* Et in specie de Saxonibus nostris *Glossator ad Spec. Sax. l. 3. a. 21. n. 9.* Der Sachsen Gewohnheit/ was diß Stück anlangt/ ist seint her abgelegt. Denn als sie sich zum Glauben bekehreten/ und das Land besetzten/ da lieffen sie allerley böse Gewohnheiten fahren/ welche wider Gott waren. Porro 4.) jus consuetudinarium sine legibus scriptis non sufficit ad homines in officio continendos. Id quod illi ipsi, qui a nobis dissentiunt, inter quos *Berneggerus ad Taciti Germ. q. 112. Sc. 113.* fatentur. Ajunt enim, rempublicam malis moribus infectam emendari aliter commode non posse, nisi per scriptas leges. Ex quo non solum illud consequitur; legem longe arctius vinculum coercendorum civium esse, quam consuetudinem;

mem; sed &, cum, ut supra ostendimus, nulla sit civitas, quæ cum bonis moribus non etiam improbos foveat, nullam quoque rempublicam legibus scriptis carere aut saltem feliciter sine iis administrari posse.

IX. Clarius hoc apparebit, si ex historiis exempla earum civitatum, quæ jure saltem consuetudinario usæ sunt, cum istis rebus publicis, quibus leges latæ fuerunt, conferamus. Has enim longe meliores fuisse, videbimus. Prodeant primum in medium Germani nostri, qui, quamdiu jure scripto caruerunt, inconditi, feroces, inhumani, turbulenti & impii fuerunt. Antiquissimis certe temporibus Germanos non juberi, non regi, sed cuncta ex libidine agere, Tutor Batavus apud *Tacitum Hist. l. 4. c. 70. & Pomponius Mela*, eos jus omne in viribus habere, testantur. Et agreste illud vivendi genus, barbari mores, inaudita sævitia, ignorantia supina, odium bonarum literarum, turpis inertia & desidia, perpetuæ computationes &c. quæ apud eundem *Tacitum* in libello *de Moribus Germanorum* describuntur, tantum mihi erga istud seculum horrorem incutiunt, ut mirer etiam, reperiri supersticiosos quosdam antiquitatis æstimatores, qui hanc majorum nostrorum, ut ajunt, simplicitatem ament, laudent & eorum ætatem non solum nostræ præferant, sed & cum aureo illo seculo, quod & ipsum tamen, ut ab *Ovidio* aliisque describitur, hoc præsentem ferreo longe dererius est, componant. Sed non opus est, ad illa antiqua nimis tempora recurrere. Consideremus saltem Germaniæ statum post Caroli Magni obitum. Innumeras illas calamitates,

mitates, bella, diffidationes, atrocina, mutationes sustinuit, quamdiu singularum provinciarum & Imperii totius negotia, electiones, judicia &c. ex usu & observantia, non ex legibus scriptis administrabantur. Neque muæ illæ injuriæ, continuæ incursiones & pericula cessarunt prius, quæcunque etiam medicinæ a Rudolpho Habsburgico aliisque strenuis & prudentibus Imperatoribus afferrentur, quam *Carolus IV.* condita *Aurea Bulla* modum eligendi præstiberet, mox *Maximilianus I.* pacis publicæ leges promulgaret, & judicium Cameræ institueret. Tunc, quæ tumultuariæ olim & nunquam non sanguinolenta ex usu & consuetudine fuerat, electio Imperatoris, pacifica esse cepit; & privati omnes antea continuis injuriis & prædationibus de more expositi lege ista publica securi redditi fuerunt. Idem Romanorum fatum fuit. Floruerunt illi mirifice sub regibus, cum scriptis eorum legibus uterentur, *Florus l. 1. c. 8. Dion. Hal. Antiq. Roman. l. 5.* adeo ut *Brutus*, qui *Tarquinium* superbam exegit, si libertatis immaturæ cupidine priorum regum alicui regnum extorsisset, pessimo publico id facturus fuisset. *Livius l. 2. c. 7.* Sed, ejectis regibus, omnes horum leges exoleverunt, cepitque *populus Romanus* incerto magis jure & consuetudine ali, quam per latam legem; idque per multos annos passus est. *L. 2. §. 3. de O. I.* Quo tempore quot seditiones exortæ, quibus injuriis plebs a patribus, & patres a plebe affecti fuerint, nemo ignorat, donec, apportatis ex Græcia legibus, publicæque in 12. tabulis propositis, pristina tranquillitas aliquantulum restitueretur. Taceo exemplum *Ebræorum*, quorum perfectissimam & ab ipso Deo institutam rempublicam scriptæ statim ab initio leges munierunt. Nihil dicam de Græcis civitatibus, ex quibus præcipuæ *Athenæ* & *Sparta* ad illud fastigium non nisi per *Solonis* & *Lycurgi* leges evectæ sunt. Vbi miror, illos, qui contrariam nostræ sententiæ defendunt, ad *Spartanorum* exemplum provocare, eosque morti

moribus saltem & consuetudine a Lycurgo ejusque successoribus bene feliciterque gubernatos fuisse, putare. Habuerunt utique leges, non tamen scripto comprehensas, sed quas memoriæ mandare necesse erat. Vide *Plutarchum Lycurgo, Xenophontem de Republica Lacedæmoniorum, Justinium l. 3. c. 2. ibi: Non habentibus Spartanis leges instituit.* Ex quibus auctoribus explicandus est §. 10. *I. de Jur. nat. gent. & civ.*

X. Alter juris Saxonici antiqui defectus est, quod illius libri ab uno homine eodemque privato fuerunt compositi. Speculi quidem Saxonici auctor est Eck a Repkau, Weichbildi vero & Juris feudalis collectores ignorantur. Vmbraticos tamen homines & pinguiore ingenio præditos fuisse, & ipsi in præfat. passimque fatentur, & scripta illorum demonstrant. Vide *Covringium de Origine Juris Germ. & Gryphiantrum de Weichbildis Saxonis.* Igitur absurda multa compilationibus suis interserunt, & privatas opiniones suas sæpe ridiculas & falsas infarciunt. De Weichbildi auctore res manifesta est, & vel ex primo statim capitulo apparet. Quid enim foedius & stolidius excogitari potest, quam, quod ille jus omne indivinum, municipale & provinciale dividit, quod jus Pontificium juri divino accenset, quod dictum istud discipulorum *Luce XXI. 38: Ecce duo gladii; Christo tribuit,* quod ex eo duplex summum imperium, Imperatoris & Pontificis, deducit, quod originem potestatis secularis sive Cæsareæ ad S. Joannem, Canonice ad Petrum refert, quod jus provinciale de jure gentium, uti vulgo sed male dicitur, explicat, quod hoc tempore Alexandri M. cepisse autumat &c. Repkavius, qui Speculum composuit, tametsi circumspetior aliquantulum & prudentior sit, labitur tamen sæpius, & judicia sua parum firma atque opiniones absonas libro, qui jura totius reipublicæ tractare debebat, immiscet. Speciminis loco sint ea, quæ in *l. 3. 4 24. de origine & iniqua conditione servorum hominumque propriorum* disserit, quam & juri

juri naturæ & divino positivo repugnare & vi injusta introductam fuisse, atque per impiam & irrationabilem consuetudinem hodie servari, argumentis frivolis admodum, & quæ nostra refutatione non indigent, ostendit. Non melior est ratio, qua in *l. 2. a. 6.* ex potestate, quam Deus homini *Genes. 1. 26. 28.* in feras bestias, pisces & volucres dedit, colligit, neminem propter ejusmodi animalium læsionem vel ablationem pœna corporis afflictiva affici posse. Cujus argumenti levitatem agnovit etiam *Glossator Germanicus ad d. art.* atque Repkavio distinctione adhuc ineptione succurrere conatus est. Illa quoque opinio, quæ in *l. 1. art. 3.* continetur de septem mundi ætatibus, quarum singulæ mille annis constant, non communis totius Saxonie est, sed a Repkavio, qui se illam ex Origine hausisse dicit, proficiscitur. Cui etiam ridiculam illam graduum consanguinitatis computationem, quæ in *eodem art. 3.* a partibus corporis humani, capite collo, scapula, cubito, articulis & ungue medii digiti desumitur, debemus; quæ ineptias Pontificis Romani, prohibitionem conjugii in quarto gradu a quatuor humoribus corporis humani sive elementis deducens *c. 8. X. de Consanguinitate*, longe superat. Plura superessent imperitiæ hujus & stoliditatis, aut, si mavis, simplicitatis exempla, sed quæ infra occurrent, & quibus in præfens inhære, rædiosum est. Quanto melius igitur cura conficiendi libros juris Romani a Justiniano pluribus iisque non privatis, sed in publicis muneribus constitutis, atque eo tempore eruditissimis commissa est, qui non suas singuli sententias, sed quæ ex Jctis optimis desunt, ab omnibus probarentur, inseruerunt?

XI. Tertium, quod in jure prisco Saxonum reprehendendum occurrit, est historiarum ignorantia, & qui ex illa proficiscuntur, fœdissimi contra omnem monumentorum fidem errores. Ex quibus potissimos nunc saltem enarrabimus, non tamen connumeratis iis, qui a Glossatoribus com-

C

mit-

mittuntur; de quibus ita *Conring. de Origine Juris Germ. c. 29: Multæ, inquit, sunt fabulæ in ipso jure Weicbbildico & Saxonico, plures in Glossa Speculi; at nusquam puriora mendacia reperias, quam in Glossa Weicbbildica.* Excusari tamen fortassis possent, quæ de aliarum gentium origine & rebus gestis parum accurate referuntur, e. g. quod Nimrothus primus jus municipale condiderit, *Weicbb. a. 6.* quamvis, quod ibidem additur; ipsius vocis Germanicæ, *Weicbbild*, originem ad Nimrothi tempora referri ac a palatiis, denen *Weichhâusern*, a Nimrotho Babylonix extructis, descendere; & puero indignum videatur; quod Græcæ Monarchiæ ab Alexandro M. conditæ sedes Constantinopolis fuerit, quod Imperium Romanum a Divo Petro, totius orbis Christiani capite, sit institutum, quod Romani per longum tempus sine jure & judiciis in effreni licentia vixerint, quod Romani & Athenienses primi morem fœdus pacemque stipulata manu faciendi (*Hand-Frieden*) introduxerint, *Weicbbild. a. 7.* quod Judæi privilegia sua & securitatem, qua adhuc hodie fruuntur a Fl. Vespasiano per Josephum, qui Titum filium ejus a lepra sanaverit, impetraverint. *Spec. l. 3. a. 7.* quod Constantinus Imperator Sylvestro Pontifici facultatem dederit, multam 60. solidorum, *Schillinge*, a maleficis exigendi. *Spec. l. 3. a. 63.*

XII. Hæc omnia quippe peregrina & Germanis vix suarum rerum illo tempore curiosis incognita impune iis remittentur. Illa vero incuria, quam in enarrandis rebus patriam nostram respicientibus, origine videlicet gentis Saxonicæ, factis ejus celebrioribus, jurium legumque primordiis committunt, æquo animo ferri non potest. De qua sic *Alberus Cranzius in præfat. Saxon. Gentis Saxonum primordia & originem, & quas putant, antiquitates apud nostros relegentem pudor occupas & confusio faciei. Ita puerilibus fabulis & anilibus deliramentis omnia sciant, ut nihil in his sibi constet.* Et tamen culpam in prisca tempora literarum omnisque eruditionis expertia rejiciat,

cias, indignum tamen jam illo seculo erat, tam foede errare, cum veritas restitui paulatim inciperet, & vel a vicinis disci potuisset. Neque verosimilia quidem sunt, quæ a *Repkavio in l. 3. a. 44. Speculi* referuntur: Saxones videlicet ab initio in Alexandri M. exercitu militasse, Asiamque devicisse, deinde vero, mortuo duce suo, cum odiis devictarum gentium premerentur, naves conscendisse, ex quibus, pierisque submersis, octodecim in Prussiam, duodecim in Rugiam, quatuor & viginti in Saxoniam appulerint, ex eaque Thuringos expulerint. Quam fabulam ex *Wietichindi l. 1. Annal.* hauttam egregie refellit *Albertus Cranzius*. Verior de Saxonum origine sententia est: Hanc gentem, quam neque *Julius Caesar*, neque *Strabo*, neque *Tacitus*, sed primus *Ptolomeus Geographus*, qui in medio seculo II. post Christum natum vixit, memorant, originem appellationemque suam ad hoc ipsum seculum secundum referre debere; fuisse eam coloniam ex reliquis Germaniæ populis compositam nomenque suum ab enormibus cultris, quos gestabant & saxas vocabant, traxisse, ab initio exiguam terram Chersoneso Cimbricæ vicinam inhabitasse, deinde vero auctam, duabus maxime expeditionibus, altera in Britanniam anno circiter 449. Hengisto duce, altera in Thuringorum provincias anno 524. susceptis inclaruisse, & sedes, quas adhuc obtinent, successu temporis a Carolo M. diuturnis bellis fractam & Christi præceptis imbutam, tandem sub Henrico Aucupe, vero patre patriæ & gentis Saxonicæ amplificatore, Privilegiis ornata, bonis moribus excultam & in urbes, Saxonibus antea incognitas, congregatam tandem ad summum gloriæ & felicitatis fastigium pervenisse.

XIII. Longe autem putidiora sunt, quæ auctor *Weichbildi* de rebus historiciisque recentioribus, in quibus veritas facilius haberi poterat, e. g. de Magdeburgo ab Ottone M. condito, de ducatu Schartoviensi & Hallensi *Weichbild a. 9. 10. 12.* commentatur, quæ omnibus illius ævi monumentis re-

fragantur. Quid ineptius etiam esse potest, quam quod Repkavius in *Proem. Speculi sui*, præter Carolum Magnum, Constantinum quoque Saxonibus jura dedisse, affirmat? Taceo cetera. Accuratiores profecto sunt Romani hac in parte. Quamvis enim Pomponius in *L. 2. de O. I.* posuerit quædam, quæ cum reliquis hystoriæ Romanæ scriptoribus conciliari nequeunt, minutiora tamen sunt, neque ignorantie virorum eruditissimorum, sed festinationi imputanda, ipsique veritati parum nocebunt. Quantula enim quæso sunt, quod in *d. L. 9. 2.* Tarquinius Superbus appelletur, qui Priscus vocari debebat, quod in §. 3. inter regifugium & confectionem 12. tabularum viginti saltem anni intercessisse dicantur, quod in §. 4. decem legati in Græciam, quorum tres tantum fuerunt, missi memorentur &c. Hi profecto errores exigui nulliusque momenti acrem illam *Charonde* aliorumque, inter quos *Menagius Aman. c. 5.* est, censuram non merentur, sed ab æquo rerum arbitro facile excusantur.

XIV. *IV.*, quod in vetere jure Saxonico reprehendimus, est magna illa, quæ in toto opere cernitur, consultio. Doctrinæ, quæ ibi tractantur, neque cohærent inter se, neque ad certos titulos vel capita referri possunt. Plerique articuli tria vel quatuor argumenta diversissima continent, quæ, ne summa quidem diligentia adhibita, invicem conciliaveris. Vide e. g. *Spec. Sax. l. 2. a. 6. Weibbild. a. 17. Jus feud. a. 39. &c.* Qua in re iterum præferri debet jus Romanum, in quo licet non negaverim ordinem in disponendis Institutionibus, Pandectis & Codice meliorem fortassis & commodiorem observari potuisse; ille ipse tamen, qui adhibitus fuit, non omnino spernendus est, multique elegantem satis ejus rationem ostenderunt. Vide *Gorbofredum in Appendice Corporis Juris Civilis.* Quod frustra de jure Saxonico expectes.

XV. Agnoverunt istum defectum aliqui DD. & cum ordinem a primis collectoribus Juris Saxonici observatum omnino nullum esse viderent, alium substituerunt. Elaboravit

ravit maxime hac in re *Meibor Klingius*, Doctor apud Lipsien-
ses non incelebris. Is omnia ea, quæ in Speculo Saxonico
confuse continentur, ad certa capita retulit, & ista capita in
quatuor libros divisit; ita, ut primus liber de dignitatibus,
& diversis judicium officiis, secundus de judicio & ordine pro-
cessuum, tertius de jure personarum & rerum, de servitutibus,
præscriptionibus, hereditatibus, contractibus, & quæ eo
pertinent, quartus de delictis eorumque pœnis & processu
agerent. Prodiit illud opus post mortem Klingii anno 1777.
sub titulo: Das ganze Sächsische Landrecht mit Text und
Gloss, in eine richtige Ordnung gebracht; sed paucissimos in-
venit aestimatores. Præterquam enim, quod ordo a Klingio
adhibitus multis displiceret, nihil erat, quod istam editionem
commendaret. Textum ipsum mutilaverat, & ex Speculo
saltem, non etiam reliquis juris Saxonici libris, desumerat.
Glossam ejusque ineptias fideliter admisit. De suo pau-
ca eaque fere nullius momenti inspererat. Igitur liber ille
facile neglectus fuit.

XVI. Majore plausu excepta est *Francisci Romani*, iidem
Lipsiensis Doctoris, opera; qui nova plane methodo usus,
jus Saxonicum antiquum ita optime explicari posse, putavit,
si illa capita, in quibus id maxime a jure Romano discedit,
justo ordine proponeret. Quamobrem ex scriptis *Ludovici
Fachsii*, *Benedicti Reinhardi* & *Christophori Zobelii* differentias juris
civilis & Saxonici excerptis & in quatuor partes distribuit,
quarum prima judicialia, secunda contractus aliaque ad obli-
gationes & actiones pertinentia, tertia ultimas voluntates,
donationes, successiones ab intestato, investituras feudales,
quarta pœnalia complectuntur. Sed in hoc etiam opere, quod
anno 1778. prodiit, multa desideratur accuratiora J.Ci. Ne-
que negari potest, auctorem fere omnem operam explica-
tioni juris Romani & allegandis legibus atque DD. impende-
re, præcipuas vero juris Saxonici difficultates sicco, ut ajunt,
pede præterire; multas, quæ tamen vere inter jus Saxonicum

& Justinianeam intercedunt, differentias omittere, alias e contra non necessarias & falsas fingere. Sic e. g. erroneum est, quod *Zobelius P. 2. d. ff. 10.* asserit, liberos ex incestis nuptiis, ignorantia vel errore contractis, genitos jure Saxonico legitimos, jure Romano illegitimos esse. Vtroque enim iure sunt legitimi, *Spec. Sax. l. 3. a. 27. Ulpianus tit. 7. §. 4. L. 4. C. de Incestis nuptiis L. 57. §. 1. de Ritu nupt.* Neque melior est ejusdem *Zobeli d. ff. 58 P. 2.* ubi filium familias militem, advocatum vel doctorem, quicquid in castris, vel legendo in scholis, vel advocando lucratur, hoc jure Saxonum sibi, jure Romano patri acquirere, affirmat. At, jus Romanum hac in parte juri Saxonico conforme esse, ex *L. ult. C. de Inoff. test. & L. 1. C. de Castrensi pec. apparet.* Neque veriora sunt, quæ addit *Zobelius*, patrem castrense vel quasi castrense peculium, invito etiam filio, administrare posse. Vide *L. 2. C. de Castrensi pec. Idem Zobelius P. 4. d. ff. 33.* pessime interpretatur *Spec. Sax. l. 3. a. 314* qui eo casu, cum quis elapso post vulnerationem anno moritur, vulnerantem de homicidio conveniri posse negat. Ex eo colligit *Zobelius*: Jure Saxonico accusationibus pro homicidio annali tempore præscribi. Taceo ceteros ejus errores, e. g. apertas contradictiones, uti in *P. 1. d. ff. 29.* ubi *Zobelius*, jure Saxonico jusjurandum ad heredes transire, jure civili non; *Reinhardus*, jure civili illud transire, non jure Saxonico, asserit. Sed sententia *Zobeli* vera est propter *Spec. l. 3. a. 11. L. 11. §. 2. Rerum amot. L. 42. de R. I.*

XVII. Tandem *Joannes Schilterus*, vir de jurisprudentia nostra immortaliter meritus, in opere illo, quod *Præxin Juris Romani in foro Germanico* inscripsit, jus Saxonicum antiquum & recentius secundum ordinem Pandectarum eleganter & perspicue, plerumque in fine singularum Exercitationum proponit. Nihil potest esse accuratius. Quippe textus ipsos eleganter illustrat, inter se confert, vocabula obsoleta & hodie incognita, nec non mores antiquos ex veteribus scriptoribus pulchre exponit. Vnicum est, quod in eo etiam observa-

servavit & improbavit *Magnificus Bergerus in Diss. de Contravindicatione* §. 16. nimius videlicet erga jus Suevicum amor, quo ductus in recensendo prisco jure Svevico longe diligentior & accuratior est, quam in Saxonico, cujus præcipuos textus sæpe omittit, uti luculento exemplo ibidem probatur.

XIIX. V, quod compilatori juris Saxonici antiqui, potissimum autem Speculi, objicitur, est crimen plagii literarii. *Speculum enim Saxonicum*, ut *Lambecii L. 2. de Bibliot. Casar. c. 8. §. 825.* verbis, utar, *per Eckonem Repkavium ex Speculo Svevico mutilatum, corruptum & interpolatum fuit.* Idem sentit *Schilterus Ex. 13. §. 9. & Ex. 17. §. 12.* Qui etiam *Ex. 16. §. 33.* codicem Suevicum esse perspicuorem Saxonico, magisque facere ad ejus illustrationem & juris Germanici rationem penetrandam, asserit. Tamen si vero sint, qui *Lambecio Schiltero*que hac in parte contradicant, & *Speculum Saxonicum antiquius esse Svevico*, neque illud ex hoc exscriptum fuisse, affirmant, nihil tamen roboris habent eorum argumenta, quorum potissimum desumitur ex ipsius *Repkavii* testimonio, qui, se librum hunc ohne Hülfse und eines andern Lehre scripsisse profiteretur. Sed ad æquum eorum, qui utrumque *Speculum* legerunt, arbitrium provoco. Hi profecto fatebuntur, ob maximam, sæpe etiam in verbis, utriusque convenientiam necesse esse, ut alteruter collector, dum librum suum scriberet, alterum ob oculos habuerit. Cum vero & stylus *Speculi Svevici* majorem vetustatem sapiat, & ea, quæ in utroque *Speculo* conveniunt, in *Svevico* longe clarius

&

& uberius proponantur, Saxonicum vero ea, quæ bene in Suevico dicta sunt, sæpe non recte assequatur, & infeliciter exprimat, magis verosimile est, Repkavium potius ex eo sua confarcinasse.

XIX. VI. juris Saxonici antiqui vitium, quod ante me etiam *Schilterus Ex. 4. §. 19. lit. b.* observavit, est confusio juris patrii cum jure Romano. *Multi enim, ut Schilterus d. l. ait, Speculi Saxonici articuli non prisca Saxonum legibus aut moribus, sed ex jure civili Romano recens instaurato sunt desumpti.* Negandum videlicet non est, illo jam tempore, quo Repkavius floruit, seculo nempe 13, jus Iustinianeu[m] non quidem plena auctoritate in fora & judicia Germanica introductum fuisse, sed tamen Germanis ob vicinam Italiam & multitudinem Doctorum, qui ex terra ista adsciti iudices & consilarii Cæsarium creabantur, innoscere & æstimari cepisse. Repkavius ergo noster, qui etiam, nescio quo fato, principia juris Romani didicerat, eadem, cum ipsi placuissent, juribus patriis inferere & interdum etiam præferre non dubitavit. Hunc refero, quod in *Spec. l. 2. art. 63*, morem Saxonicum, quo feminæ neque in alienis neque in propriis causis sine curatore in judiciis admittuntur, a Carfania, sive, ut corrupte eam appellat, Calphurnia derivat, quæ secundum *L. 1. §. 5. de Postulando* inverecunde postulans & magistratum inquietans causam dedit edicto, quod mulieres a postulando arceret. Vbi obiter noto imperitiam *Interpretis Latini*, qui Germanicum Eiconis textum in Latinam linguam transulit, & cum historiam illam de Carfania ex jure Romano

mano haustam esse & coram pratore accidisse, (vide *Valer. Max. l. 8. c. 3. n. 2.*) ignoraret, eam ex Annali quodam Germanico desumptam & coram Rege contigisse, inepte credidit.

XX. Illud quoque ex jure Romano, §. 2. 1. de *Curatoribus* haustum videtur, quod in *Spec. l. 1. art. 42.* curator minoribus volentibus saltem datur, ab iisdem autem, si ipsi res suas administrare velint, recusari queat. Verba clarissima sunt: Vor seinen Tagen und nach seinen Jahren mag ein Mann wol Vormunden haben / ob er es bedarff / und mag ihr auch wohl entberen / ob er will. Quem textum *Schilterus Ex. 37. §. 83* de majorene solo explicat, sed minus accurate. Deceptus ille fuit codice vitiose descripto, in quo ita legebatur: Über 21. Jahr ist der Mann zu seinen Jahren kommen / über 60. Jahr ist er zu seinen Tagen kommen. Vera autem lectio, quam etiam accuratissima Christophori Zobelii editio sequitur, hæc est: Über 21. Jahr ist der Mann zu seinen Tagen kommen; über 60. Jahr ist er über seine Tage kommen. Videlicet jure nostro Saxonico pupillus, qui annum 14. nondum complevit, dicitur esse binnen seinen Jahren & appellatur ein Kind / *Spec. l. 1. art. 25.* simulac vero annum 14. superavit, vocatur ein Mann / und dann ist er zu seinen Jahren kommen / er hat sich bejahret secundum *Spec. l. 2. art. 58.* er ist aber annoch vor seine Tage. Nam anno demum 21. dicitur quis zu seinen Tagen gekommen zu seyn. Quæ de re nemo dubitabit, qui *Juris feud. Sax. c. 26.* accuratius considerat. Igitur Repkavius in d. textu

D

urique

utique loquitur de minore, qui videlicet intra annos 14. & 11. adhuc est constitutus. Sed falsum est, moribus Germanorum & Saxonum minorem curatore carere potuisse. Nam & Carolus M. ipse juris Sax. instaurator, publico edicto, ut minor necessario curatorem acciperet, sancivit *Spec. Svecicum c. 63. & 97. §. 2.* & historia priscorum temporum, edictum hoc fuisse observatum, ostendit. Nam Henricus IV. Imperator ex gente Saxonica, tametsi annum ætatis 15. jam attigisset, & ab Hannonis, Archi-Episcopi Colonienfis, cura & inspectione liberari veller, non tamen ante liberatus fuit, quam Ordines Imperii in Comitibus Goslariensibus, odio erga Hannonem ducti, eundem communi consensu cogere, ut, deposita tutela, Imperato gladium anno 1066. accingeret, eumque majorem declaret. Vide *Hermannum Contractum ad h. annum & Ottonem Frising. l. 6. Chron.* Et anno 1398. Wenceslaus Imp. Ottoni Brunsvicensi veniam ætatis concessit his verbis: Wir haben den Hochgebobrenen Otten/Hertzogen zu Braunschweig/unserm lieben Oheimen und Fürsten die Jahre gegeben/ also/ daß er mündig seyn/ und sein Hertzogthum und Lande selbst verwesen/ ihme selber Rätthe kiesen und Helffer nehmen soll und mag. Vide *Braunschweig Historische Handel Part. 1. sect. 2. c. 1.* Quod utique necessarium non fuisset, si jure Saxonico, in terris etiam Brunsvicensibus recepto, minori curatorem recusare licuisset. Indubium itaque est, illum articulum ex legibus Romanis fuisse desumptum. Quare rectissime hodie ab eo discessum & genuinum jus Germani-

manicum in foris nostris receptum est, ita, ut minores inviti quoque accipiant curatores.

XXI. Ejusdem farinae est *articulus 56. l. 2. Spec.* qui de insula in flumine publico nota agit, eamque accolis attribuit. Exscriptum eum esse ex §. 22. l. de R. D. manifestum est. Nam moribus Germaniae, quos etiam recta ratio approbat, insula in flumine nata non ad privatos, quorum flumen non est, *Spec. l. 2. n. 28.* sed ad principem, qui ipsius fluminis dominus est, (vide constitutionem Friderici Imp. 2. F. 56.) pertinet, *Schilter Ex. 4. §. 19. Carpovius* ipse iniquitatem hujus dispositionis agnoscit, &, tametsi in insulis jam natis eandem valere debere existens, principem tamen insulas adhuc nascituras optimo jure sibi assignare posse, fatetur *P. 3. C. 31. def. 13.* Sed Elector Saxoniae Augustus, neglecto hoc temperamento, insulas novas & a privatis jam occupatas sibi vindicat: in *Rescripto ad Quaestorem Vitembergensem d. 7. Dec. anno 1563.* ibi: Uns gelanget an/ daß sich etliche der angelegten Heger und Werder in dem Elbstrohm/ so umflossen/ vor ihrem Eigenthum unterzogen; welche billig unsern Vemtern jedes Ortes gehören sollen. Weil wir denn auf und in dem Elbstrohm/ so weit sich unser Fürstenthum erstrecket/ niemands Gerichtbar/ oder andere Gerechtigkeit/ welcher halben sie sich der Heger unterziehen mögten/ geständig; So hätte dir gebühret/ daß du alle Heger und Werder in Elbstrohm/ so umflossen/ in unser Amt gezogen. Befehlen dir derowegen/ du wollest solches nachmahls thun. Ex eodem fundamento Jcti Vitembergens-

bergenſes neglectis jure Romano & textu Repkavii, ſecundum vera juris Germanici principia denen Gräfl. Barbyſchen Canzler und Rätthen anno 1638. reſponderant: inſulam in flumine duorum principum territoria interfluente natam non fieri communem, ſed ei ſoli, qui juridiſtionem in flumine habet, acquiri: Wem nun gleich die Erzſtiſtiſche Magdeburgiſche Güter ſolcher Inſul oder Hege gegen über gelegen/ und nach gemeinen alten Käyſer: Rechte dieſelbe nach Breite des Ufers den Eigenthums Herrn zuſtändig zu ſeyn ſchelten möchte. Dennoch aber und dieweil der Fluß die Erzſtiſtiſchen und Barbyſchen Güter ſcheidet/ und aber gleichwohl noch in das Barbyſche territorium gehörig die Hn. Grafen zu Barby auch darauf/ ſoweit die Graffſchaft ſich erſtrecket/ die Hoheit und juridiſtion haben/ ſo erſcheinet daher/ daß mehr gemeldte Inſul denen Hn. Grafen zuſtändig.

XXII. Magnus quoque VII. juris Saxonici antiquus eſt, quod, cum de privatorum jura agere debeat, multa tamen ex jure publico de electione, officio, poteſtate &c. Imperatoris immiſceat. Pleraque vero inepa, falſa & ridicula ſunt, in quibus recensendis & reſellendis operam non conſumam. Illud enim certum eſt, ea nec hodie valere, neque unquam in Germania valuiſſe. Vide *Carpzovium de Lege Regia p. 5. ſect. 5. n. 35. & ſect. 10. n. 16, 17.* Huc pertinet, quod Pontifici jus excommunicandi Imperatorem tribuitur, quod Regi Bohemiae facultas eligendi Caeſarem in *Spec. l. 3. a. 57.* denegatur, quam tamen *Goldaſtus de Regn. Bohem. l. 3. c. 6.*

illi jam sec. II. competiſſe aſſerit, quod Imperatori delinquenti caput aſcia aurea, mit einer gülden Parten amputetur *Weichbild. a. 8.* &c. Melius & accuratius J Cri Romani jus publicum & privarum invicem diſtinguunt *L. 1. § 2. de I. & I.* atque ſe in libris ſuis non de illo, ſed de hoc ſaltem agere, proficentur *§. 4. I. de I. & I.*

XXIII. In eo quoque IIX. jus Saxonicum deterius eſt jure Romano, quod multa, de quibus hoc accurate diſponit, & quæ frequenter in vita humana & judiciis occurrunt, plane omittat, adeoque ad caſus quotidie obvenientes decidendos non ſufficiat. Nihil frequentius eſt inter homines quam contractus, maxime emtiones venditiones, de quibus tamen vel plane non, vel ita jejune in jure noſtro Saxonico agitur, ut, quid ab utroque contrahentium præſtari debeat, non appareat. De ſervitutibus, de adoptionibus, de concurlu creditorum, de hypothecis alium plane ibidem eſt ſilentium. Jura teſtamentorum & diſpoſitionum mortis cauſa non ſolum non exponit, ſed & prohibet jus Saxonicum *ſpec. L. 1. a. 52. Weichb. art. 65.* inique proſecto. Ipa enim æquitas, jus naturæ & conſenſus plerarumque gentium ultimas hominum de rebus & patrimoniis ſuis voluntates ratas eſſe jubent. Quapropter rectiſſime mores noſtri hac etiam in parte a jure Saxonico præteriteſſe receſſerunt, & doctrinam de teſtamentis ex jure Romano deſumptam receperunt. Neque eſt, quod cum *Verſtegenio J Cto Batavo Obſ. s. de Transact.* aliſque recentioribus quibusdam exiſtentes, teſtamentarias diſpoſitiones, cum juri Germanico contrariantur, non favore ſed odio dignas

dignas adeoque strictissime interpretandas, & in dubio potius pro herede ab intestato, quam pro herede scripto, pronunciandum esse. Respondemus enim, 1.) leges Romanas, dum testamentorum usum permittunt, non esse exorbitantes, ut illi putant, sed jus Germanicum vetus potius, quod liberam hominibus dispositionem adimit, exorbitans & odiosum esse 2.) materiam testamentariam ex jure Romano plene, & cum favore etiam suo, receptum esse. Igitur regula illa juris Romani: *In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur* L. 12 de R. I. etiam recepta est, & quotidie in pronunciando & judicando observatur.

XXIV. Illud quoque IX. ipsi Electori iniquum visum est, quod jus antiquum Saxonicum contra naturalem rationem legesque Romanas, quæ domini voluntatem, rem suam in alium transferre volentis, ratam habere jubent §. 41. I. de R. D. bonorum immobilium alienationem, oppignorationem, ususfructus concessionem sine heredum ab intestato consensu factam rescindat. Vide *Spec. l. 1. a. 21. & 52. Weicbb. a. 61. & 65.* (quod tamen eo casu alienationem permittit, cum bona ab alienante ex operis suis fuerunt acquisita.) Imo nec alienatio quidem rerum mobilium jure Saxonico sine heredum consensu concessa erat, si alienans infirmus, senex decrepitus aut morbo affectus erat. *Spec. l. 1. art. 52.* Alle fahrende Habe gibt der Mann wol ohne Laub der Erben in allen Städten und an allen Orten/ und lässet und verlehbet sein Gut/ allem/ daß er sich also vermög/ daß er begurt mit einem Schwerdt/ und

und mit einem Schild auf ein Ross kommen mög/
 von einem Stein und Stoß einer Daumellen hoch/
 ohne Hülf/ also doch/ daß man ihm das Ross und
 den Stregreiff halt. Wanu er das nicht thun mag/
 so mag er sein Gut weder vergeben/ noch verlassen/
 noch geleißen/ dadurch ers iemand entfremde/ der es
 wartend wäre nach seinem Tode. Sed usus fori & Ele-
 ctor Saxoniae aliquot constitutionibus, præsertim C. El.
 12. & 31. P. 2. iniquitatem hanc correxerunt, & disposi-
 tionem præsi juris Saxonici tot limitibus circumscripse-
 runt, ut vis ejus ex majore parte enervata, & plena
 disponendi alienandique libertas dominis fere sit resti-
 tuta. Namque 1.) mobilia ægrotiseriam & senibus de-
 crepitis pro lubitu alienare licet, & nunquam in illis
 heredum consensus requiritur. 2.) in immobilibus pro-
 hibitio alienationis restringitur saltem ad bona avita,
 quæ videlicet ab avo vel proavo alienatoris sunt profes-
 ta, adeo, ut unusquisque bona, quæ ex paterna vel
 materna hereditate aut aliunde accepit, libere alienare
 queat 3.) bona avita non intelliguntur, quæ licet ab
 avo vel majoribus profecta sunt, præsens tamen pos-
 sessor titulo emtionis e. g. a fratre suo acquisivit. 4.)
 per alienationem intelligitur donatio simplex inter vi-
 vos. Venditione igitur, permutatione, testamento,
 donatione mortis causa, donatione remuneratoria bo-
 na avita libere in alium transferuntur. 5.) in donatio-
 ne bonorum avitorum non omnium heredum, sed de-
 scendentium saltem, consensus requiritur. Fratres ita-
 que & parentes libere prætereuntur. 6.) libera etiam
 est

est donatio bonorum avitorum, si illa non extraneo; sed uni ex descendantibus fiat. 7.) donatio bonorum avitorum in extraneos quoque facta convalescit, nisi intra annum & diem revocetur a liberis 8) revocatio hæc fieri non potest, si præter traditionem resignatio judicialis accedat. *Carpzov. P. 2. C. 12. def. 10.* Quas restrictiones si recte attendas, vix casus supererit, quo dispositioni juris Saxonici antiqui locus relinquatur.

XXV. Reprehendimus X. in præterito jure Saxónico ridiculum ordinem & absurda solennia processuum. De judicio feudali res manifesta est ex *Lehn-Recht c. 6. §. 68.* ubi tot solennes ritus & formulæ litigantibus præscribuntur, quæ neque utilitatem aliquam præstant, neque sine gravi incommodo observari possunt. Excerptis singularia ista processus feudalis Saxonici *Berlich. P. 1. Concl. 62. §. Benedictus Reinhard im kurzen Bedenken / welcher Maßen nach Verordnung Eächß. Lehn Rechte und Gebrauch dieser Land-Act ein Mann- Lehn- Gerichte mag geheger / bestellet und gehalten werden.* Arque ea, si *Schradero de Feud. P. 10. §. 8. n. 35. sqq.* credimus, adeo sunt necessaria, ut pro forma substantiali & essentiali processus reputentur, ac, omisso uno, totus processus nullus sit. Sed nimis capriosa & superflua visa fuerunt Electori Saxonix requisita illa juris Saxonici solennia circa constitutionem & processum judicii feudalis. Quare, his abrogatis, in provinciis Electoratus sui formam processuum communem in causis feudalibus observari jussit. *C. El. 27. P. 1.* Illi quoque ritus non necessarij, quos in processu civili jus Saxo-

Saxonicum præscribit, diu per contrariam observantiam sunt abrogati. Huc pertinet singularis vestitus, quo iudices in judicando uti debent *Spec. l. 3. a. 69.* Da sollen weder Richter noch Schöppen Rappen anhaben/ noch Hüte/ noch Hauben/ noch Handschuh. Die Mäntel sollen sie auf den Achseln haben/ ohne Waffen sollen sie auch seyn: absurdus ritus contumaciam non comparentis accusandi *Spec. l. 1. a. 63.* Der Kläger soll aufstehen/ und sich zum Kampff bieten/ und schlag dann zween Schläge an seinen Schild/ und thu einen Stich gegen der Sonnen. Damit hat er jenen überwunden solcher Klagen *re. solennia rei vindicationis, quæ in equo vindicando sunt necessaria Weichb. a. 133.* er soll mit seinen rechten Fuß dem Pferd vorne auf seinen linken Fuß treten, und soll mit der linken Hand greiffen dem Pferd an sein recht Ohr *re. circumductio actoris in rei vindicatione ad auctores, a quibus reus, se rem accepisse, dicit Spec. l. 2. a. 36. Weichb. a. 130.* conversio mulctæ a rusticis solvendæ in compositiones *Spec. l. 3. a. 64.* ibi: und das ist denn der Gemeinde zu verdrincken. En egregium vinolentiæ majorum nostrorum, quam *Tacitus jam de Mor. Germ. c. 22. § 23.* memorat, monumentum.

XXVI. His superfluis solennitatibus anne&imus XI. aucupium formularum. Jure Romano notum est, solennes formulas, quæ legis actiones vocabantur, in quibus si quis aberraret, causa cadebat, a Constantio Imp. penitus sublatas fuisse *L. 1. C. de Formulis § impetrat.* At præfici Saxones majorem etiam tyrannidem solennium

E

nium

nium verborum & formularum, quam Collegium Pontificum apud Romanos, instituerunt. De iudicio feudali jam §. *præc.* ex Schradero observavimus, nullum illud fuisse, si quis in præscriptis formulis veniam petendi, contumaciam accusandi &c. aberrasset. De formulis, quæ in vindicatione & contravindicatione necessario adhiberi debebant, nihil dicam, quippe quas satis accurate excerptis & illustravit *Magnif. Berger in Diff. de Contravindicatione §. 17. seqq.* De iis verbis ac formulis, quibus is, qui alterum de vulneratione aut violatione accusabat, uti necessum habebat, vide *spec. l. 1. a. 63;* ubi additur: *Verschweiget er der eins/ so hat er den Kampff verlohren.* Imo tantus erat hac in parte Saxonum rigor, ut, si quis etiam per errorem quid in iudicio dixisset aut a formula aberrasset, errorem hunc corrigere non posset, sed exinde obligaretur. Clara sunt verba *Spec. l. 1. a. 60.* *Ohne Versprechen mag ein Mann wohl klagen und antworten / ob er sich des Schadens erwegen will / der ihm davon kommen mag/ als ob er sich verspreche/ daß er sich des nicht erholen darff.* Quæ consuetudines irrationabiles & æquitati contrariæ diu apud nos sunt sublatae. Vide *L. 11, §. 10, 11, 12. de Interrogationibus.*

XXVII. Sublata quoque est XII. multitudo illatæ, quæ præco jure Saxonico in probationibus requiritur, & receptum iterum jus Romanum & canonicum, quibus duo testes idonei sive omni exceptione majores plenam fidem faciunt *L. 12. de Testibus c. 4. §. 23. X. de Testibus.* Istis igitur casibus omnibus, quibus olim vel tres
Spec.

Spec. Sax. l. 2. a. 22. l. 3. a. 28. vel sex Spec. l. 1. a. 33. l. 2. a. 44. vel septem, Spec. l. 1. a. 8, 64, 66. vel septuaginta duo Spec. l. 2. a. 6. Sc. necessarii erant, duo hodie sufficiunt.

XXIX. Sublatæ etiam sunt XIII. probationes istæ violentæ, æquitati, juri divino & Romano contrariæ, quibus Saxones in causis dubiis utebantur. Variæ illæ erant: 1.) per aquam frigidam, durch ein Wasser Urtheil / cujus mentio fit in *Spec. l. 1. a. 21. & Lehn-Recht c. 40.* Ita vero peragebatur hoc aquæ frigidæ judicium: Is, cujus causâ disceptabatur, & qui aliquid asserebat, sine colligatus in aquam profluentem projiciebatur. Si verum dixerat, in imum delabebatur; si vero falsum protulerat, supernatabat. 2.) per aquam ferventem; cujus probationis mentio fit in *Spec. l. 1. art. 39.* Ejus solennitates hæ erant: Is, qui de crimine suspectus erat, adducebatur ad ahenum aquâ calidissima plenum, in quod lapis projiciebatur, quem inculpatus, nudato usque ad brachium cubito, eximere jubebatur. Si illæsam manum reciperet, innocens declarabatur 3.) per ferrum candens; quod memoratur in *Spec. l. 1. art. 39. & Weicbb. a. 90.* Hanc probationem in liberis hominibus, probationem vero per aquam in rusticis obtinuisse, du Fresne in *Glossario Media & infima Latin. voce Ferrum candens* memorat. Ita vero judicium hoc ferri candentis, testibus *Pachymere l. 1. Hist. c. 12. Saxone Grammatico Hist. Dan. l. 10. Alberto Stadensi ad an. 971.* peragebatur: Is, qui se ad purgationem per ferrum candens offerebat, triduo prius jejuniis & oratione se parabat. Custodiebatur interim, & manui velo involutæ

figillum apponebatur, ne eam unguentis adversus ignis sensum muniret. Tum productus in medium, arrepto nuda manu ignito ferro, vel brachio candenti ferri laminæ chirothecæ formam habenti cubitotenus inserto, definitum certum spatium pedibus emetiebatur. Quo facto, manus, qua ferrum gestaverat, panno involvitur, cui diligenter adstricto figillum etiam apponebatur, ne remedio quodam contra ustionem uteretur, Elapsis aliquot diebus, velamen publice auferebatur, & si illæsa manus esset, innocentiam suam satis probasse credebatur. 4.) per duellum. Quod probationis genus, tametsi incertissimum, uti egregio exemplo probatur in *c. 2. X. de Purgatione vulgari*, in illo tamen rudi seculo frequenter adhibebatur. Vide *Spec. l. 1. a. 18, 39, 63. l. 2. a. 12. Sc.* Plerumque soli litigantes pugnam inibant; interdum aliquot ex amicis consanguineisque suis assumebant, atque sic prælio quasi decernebant; sæpe etiam, si propter ætatem, vel sexum, vel dignitatem clericalem ipsi pugnare non possent, alios mercede conductos in locum suum sufficiebant, qui campioni, *Rämpffer*/ appellabantur, & propterea non secus, atque apud Romanos gladiatores, vilissimi imo infames erant *Weibb. a. 129. Spec. l. 1. art. 38.* Poena ejus, qui succumbebat, pro criminis, de quo litigabatur, diversitate & atrocitate vel ultimum supplicium, vel membri mutilatio, vel multa etiam pecuniaria erat. Tantum vero huic iudicio duelli tribuebant Saxones, ut illum etiam, qui plene testibus convictus erat, ad id admitterent, atque, si victor recedebat, ab intentato crimine absolverent. *Spec. l. 1. a. 18. Daß man kein Urtheil*

Urthel so recht vor Gericht bey den Sachsen finden mag/ will es der Sachs schelten/ und zeubet ers an seine rechte Hand auf Kampff/ oder an die meiste Mennig/ und sicht um das Urthel selb siebend gegen andern siebend/ wenn die mehrer Mennig hat um den Sieg/ der hat das Urthel behalten. *Weichb. a. 85.* Kommt aber einer des Todten Freund/ wer er sey/ den Todten zu vertreten mit Kampff/ der verwirfft all Gezeugen/ wann dieser muß dem antworten um sein Hals. *Adde Spec. l. 1. a. 64.*

XXXI. Magna quoque XIII. differentia inrer jus Romanum & Saxonicum intercedit, quoad violentias privatas. Jure Romano unicuique interdictum est, sibi ipsi jus dicere *L. 7. C. Unde vi L. 13. Quod metus causa;* pecus alienum, quod in agro meo damnum dedit, capere aut includere *L. 39. §. 1. Ad L. Aquil. debitorem, qui solvendo non est, ad serviendum compellere L. 12. C. de O. & A. privatos carceres habere L. 1. C. de Privatis carceribus.* At prisco jure & moribus Saxonum multæ privatæ violentiæ species permittuntur. Inter quas potissimæ sunt pignorationes, quas merito reliquias bellorum privatorum inter Germanos olim usitatorum dixeris. Concedunt enim mores Saxonici domino, cui operæ & servitia vel ex prædio censitico census debentur, rusticos immorigeros vel censitas morosos ad præstandum debitum, captis sine judicis auctoritate pignoribus, compellere, *Spec. l. 1. a. 54.* eum, qui per agros nostros vehiculum agit, *Spec. l. 2. a. 27.* vel, qui in prædiis nostris ligna vel gramen cedit, piscatur, aliudve

damnum dat, expignorare, h. e. currum vel instrumenta illi adimere *Spec. l. 2. a. 28.* pecora aliena in prato vel agro meo pascentia includere, atque tamdiu, donec damnum resarciatur, retinere *Spec. l. 2. a. 47.* veleriam, si ferociora sint, e. g. fues, anseres, quæ capi commode nequeunt, canibus incitatis abigere, imo occidere *Spec. l. 2. a. 40.* Tametsi vero hæ pignorationes multa incommoda afferant, & frequentibus litigiis, rixis, injuriis & homicidiis occasionem aperiant, negari tamen non potest, easdem etiam egregiam præstare utilitatem. Quare non immerito Elector Saxonix usum pignorationum privatarum in provinciis suis retinuit, sed ita tamen restrinxit, ut pignora quidem sine judicis auctoritate capere, non tamen retinere liceat, sed eadem in locum judicii deferre oporteat. *C. EL. 7, 8, 27. P. 2.*

XXX. Duplex vero est utilitas, quæ ex pignorationibus privatis renundat, 1.) quod is, cui damnum datum est, & qui judicis opem forsitan in præsens implorare nequit, hac via lædentem, qui alias impune abiturus, vel deinde factum negaturus esset, convincere & ad satisfaciendum compellere possit, 2.) quod judicis, sub quo damnum datum, & pignoratio facta est, jurisdictio in lædentis persona, tametsi is alibi domicilium habeat, fundetur; possitque adeo iste iudex magistratum lædentis compellere, ut hunc iudicio suo sistat. Ita Jcti Vitembergenfes M. Jul. 1709. Senatui B. responderunt: Verlangen dieselbe zu wissen / ob sie die unter ihrer Jurisdiction Geßbaffte / im Fall solche auf denen des Antes Gerichtsbarkeit unterworfenen

nen Feldern betroffen und gefändet werden / auf des Amtmanns Requisition in das Amt zur Verhör zu stellen / wider ihren Willen gehalten seyn / noch mehrern Innhalt des Berichts und der angehängten Rechts-Frage.

Ob nun wohl die Remissiones nur arbitrariae seynd / und der Delinquent regulariter nicht in loco delicti, sondern des Orts / wo er sein domicilium und ordentlichen Richter hat / oder sonst anzutreffen / belanget werden muß / derselbe Judex auch ihn wider seinen Willen ad locum delicti zu remittiren nicht schuldig ist /

Res. Grav. El. Sax. de anno 1661. tit. Justitien. Sachen n. 45.

über dem in der Pfändung die Personen selbst nicht angehalten werden / diese auch die Pfände / welche etwa in einer Sichel und andern Kleinigkeiten bestehen / insgemein beyhm Amte unabgelöst lassen; Dennoch aber und dieweil obbesagte Reaul; daß ein Richter nicht gehalten sey / den Delinquenten wider seinen Willen auszuliefern; als denn ihren Abfall leydet / wenn dieser über der Verbrechen ergriffen und angehalten wird / oder sich sonst des Ortes dingpflichtig machet /

Res. Grav. d. n. 45.

und aber die Pfändung für eine Verkümmerung oder specie arrekti, durch welche des Richters Jurisd. Ctior. fundirt wird / wohl zu achten ist / immassen solch um deßhalben / damit man Rechtens wieder den Ge-
plaus

pfändeten bekomme und dieser zu Leistung der gebüh-
renden Satisfaction könne angehalten werden / ge-
schiehet /

Land-Recht l. 3. art. 20. ibi: daß er Rechtens
damit bekomme /

Wie denn auch der Richter des Orts / wo die Pfän-
dung vorgehet / ein Jus quæsitum dadurch erlanget/
welches ihm durch die Partheyen nicht entzogen / noch
die Sache vor einem andern Gerichte gespielt wer-
den mag /

C. El. §. P. 2.

im übrigen der Gepfändete / ohngeachtet er das Pfand
unabgelöset verstehen lassen / nichts destoweniger zu
Ersetzung des Schadens verbunden ist /

Carpzov. P. 2. C. 28. def. 9.

So erscheinet dannhero so viel / daß dieselbe die in
des Amts-Gerichtsbarkeit betroffene und gepfändete
Bürger oder deren Gesinde / auf des Amtmanns
Ersfordern / in das Amt zur Verhör zu stellen schuldig
seynd. B. N. W.

XXXI. At carcer privatus, in quo creditori licet
debitorem, qui solvendo non est, secundum jura Sa-
xonica detinere, longe iniquior est. Nam & æquitati
repugnat, debitorem, sæpe citra dolum aut culpam
suam facultatibus lapsum, libertatem, quæ pretio æsti-
mari nequit, amittere & durum servitutis jugum subi-
re. Er, licet etiam debitoris negligentiam aut fraudem
aliquando intercessisse dicas, non decet tamen, priva-
tis, qui læsi sunt, ultionem aut animadversionem, quæ
soli magistratui in bene constitutis civitatibus competit,
committ-

committere. Igitur recte Elector noster in *C. 22. P. 2.* abrogavit veterem illum morem, qui in *Spec. l. 3. a. 39.* & *Weichb. a. 27.* recensetur, quo debitor obaratus ad creditoris manum addicebatur, & creditori facultas eum compede vel fune constringendi dabatur; & in locum ejus carcerem publicum, den *Schuldturm* / substituit, atque, ut ab eo etiam is, qui bello, naufragio aliisque calamitatibus bona sua amisit, si casus istos fortuitos legitime probaverit, liberetur, voluit. *Ord. Proc. tit. 52.* ibi: ob er etwa durch unversehene Fälle und ohne seine Verwahrlosung in das Verderben gerathen.

XXXII. XV, juris Saxonici antiqui nævus est frequentia juramentorum. Jure civili judex, quantum potest, impedire multitudinem & superfluum delationem jurisjurandi jubetur *L. 8. pr. de Condit. instit. L. 2. C. de Indicta viduitate.* Nihil enim est, quo reverentia erga Deum & auctoritas juramentorum magis evilescat, quam si promiscue & in causis levissimis homines ad jurandum admittantur. Peccarunt ergo Saxones, 1.) quod in factis extrajudicialibus, tametsi manifestis, reum tamen jurare paratum admitterent, præstitoque jurejurando absolverent. *Spec. l. 1. a. 18.* Alles was ein Mann vor Gericht nicht thät / wie wissentlichen das sonst wäre / desselbigen möcht er mit seiner Unschuld (jurando) entgehen / und man möcht ihn des nicht überzeugen. Vnde Hostiensis, furem sæpe apud Saxones sinistra furum tenere & dextra illud abjurare, scribit 2.) quod utrique sæpe litiganti jusjurandum imponerent, ubi uni pejerare necessum erat. *Spec.*

F

l. 1. a. 63.

l. 1. a. 63. Vor dem Richter sollen sie auch beyde angeleget
 gehen und schweren/ der ein/ das die Schuld war sey/
 da er jenen um beklagt hab/ und der ander/ das er
 unschuldig sey/ das ihn Gott so helff/ 3.) quod per
 ea, quæ tradit *Schilter Ex. 23. §. 31. sq.* procurator in ani-
 mam alterius jurare queat; id quod recte sustulit *Ele-
 ktor in O. Proc. tit. 18. §. ult.* 4.) quod patri ac domino
 liceat, filii, servi vel hominis proprii de crimine accu-
 sati innocentiam juramento probare. *Spec. l. 2. a. 17. §.*
19. 5.) quod fidejussor ad jurandum pro debitore prin-
 cipali admittatur *Spec. l. 3. a. 11.* 6.) quod super rebus nul-
 lius momenti juramenta exigantur e. g. super avibus,
 canibus &c. *Spec. l. 3. a. 47.* Vide *Lehn-Recht c. 69.* ibi:
 Der Mann mag auch nicht binnen Lehn-Recht sitzen/
 ohne des Herrn Verlaubniß. Mag er aber die Län-
 ge nich stehen/ er seine sich an/ und ob ihn der dar-
 um schuldiget/ so soll er schweren/ das er nicht länger
 gestehen könte. Quæ omnia cum religioni & divinæ
 reverentiæ contrariantur, apud nos non observantur.

XXXIII. XVI, quod in prisco jure Saxonico re-
 prehendum, est odium mulierum, quæ secundum il-
 lud deterrimæ sunt conditionis. Id quod iterum jure
 est jure Romano, quo uterque sexus paribus juri-
 bus fruitur *L. 4. C. de Liberis præteritis* (exceptis officiis
 & dignitatibus, quorum feminæ per se capaces non
 sunt. *L. 9. de Statu hominum, iuncta L. 2. pr. de R. I. & L. 1.
 de Senat.*) imo femininus interdum ob fragilitatem sin-
 gularibus præ masculino privilegiis exornatur *L. ult. C.*
Qui pot. in pig. Et profecto præferendum est hac in
 parte

parte ius civile patrio. Nam, ut recte Justinianus in *L. 4. C. de Liberis prateritis* ait; qui tales differentias inducunt, quasi naturæ accusatores existunt, cur non totos masculos generavit. Multa vero iure Saxonico in odium feminarum statuta sunt. Namque 1.) qui mulierem lædit aut interficit, illi illiusve heredibus dimidium saltem eius summæ quæ in masculorum læsionem aut occisionem statuta est, præstat. Ex quo apparet, feminas ultra dimidium minoris æstimari, quam mares. *Spec. l. 3. a. 45.* Jegliches Weib hat ihres Mannes halbe Buß und Wehr-Geld. Ein jegliche Magd und unbemannet Weib hat halbe Buß/ nachdem als sie geböhren ist. Deinde 2.) vidua, mortuo marito, eius iura & dignitatem, quæ inito matrimonio adeptæ erat, amittit. *Spec. l. 3. a. 45.* Nach seinem Tode ist sie ledig von allen seinen Rechten und Ehren. Denn sie behält wieder ihren Stand und Recht/ das sie angebohren was/ ehe sie den Mann nahm. At ius Romanum, quod contrarium in *L. 8. de Senat. & L. 22. § 1. ad munic.* disponit, in iudiciis nostris ob æquitatem receptum est. Tum 3.) maxima ratione successionis hereditariæ inter mares & feminas inæqualitas intercedit, ut sæpe hæ ab illis in pari gradu existentibus excludantur. Sic enim in successione liberorum pater matri præfertur *Spec. l. 1. a. 18.* Sed & hoc casu contraria iuris civilis dispositio in *L. 7. §. 1. & Auth. Defuncto C. ad SC. Tertull.* hodie observatur *C. El. 17. P. 3.* Quæ etiam in omnibus iis casibus, quibus iure Saxonico feminæ masculis *Spec. l. 1. a. 5.* & cognati agnatis, die Spiell-

magen beneu Schwerdtmagen / in successione *Spec. l. 1. a. 17.* postponuntur, obtinet. Exæquata enim in successione est masculorum feminarumque conditio nostris moribus, & mores majorum nostrorum ob iniquitatem hac in parte sunt reprobati. Denique 4.) tametsi jus Saxonicum hoc in favorem mulierum introduxisse videatur, quod illæ in perpetua cura esse debeant, atramen, ut verum fatear, cura ista sexus Saxonica plus odii, incommoditatis & sumtus, quam utilitatis mulieribus conciliat. Quod ut clarius appareat, utar verbis *Magnifici Bergeri*, qui in *Electis Discept. For. ad Ord. Proc. tit. 8. O. l. n. 2.* Nota inquit, *inclusos Ordines Elect. Sax. in comitiis, anno 1699. institutis, consilium iniisse de abolenda penitus cura sexus.* Rationes sunt: 1.) ut pracidatur materia litis, que imprimis quod ad competentiam iudicis, Dec. 59. itemque de numero curatorum & productione curatoriorum existere solet 2.) quod iis in locis, ubi jus commune, quod feminis necessitatem habendi curatorem remittit, servatur, nulla inde difficultas, nullumque periculum emergat, plurimum contra commoditatis afferatur. 3.) quod curator femina nihil sit aliud, quam advocatus virorum, quum eo nomine mulieri non teneatur. 4.) quod sola judicialis constitutio in curatore majorem intelligentiam & fidem non excitet, sed mera sit solennitas. 5.) quod mulier ad ratibabenda curatoris gesta non teneatur, imo eundem, sicuti nolit in negotium mulieris consentire, dimittere iterum, aliumque, ad consentiendum proniorem, sibi adsciscere queat. 6.) quod curatori liceat, proprio jure, constituere actorem 7.) quod in mulieribus non omnis deficiat intellectus,

lectus, imo nonnullæ eodam viris præsent, ut proinde ratio, que vulgo petitur a fragilitate & debilitate iudicii in sexuequiori, non sit adequata, præsertim cum alioqui consequeretur, etiam rusticis, qui similiter, nostro jure, pro simplicibus habentur, constituendos esse curatores. 8.) quod sufficiat, a mulieribus peritiores consuli, atque adeo privata auctoritate constitui advocatos. Quamvis autem hæ rationes non parvi momenti esse videantur; nondum tamen liquet, prædictum consilium publica lege comprobatum iri.

XXXIV. XVII. multum quoque iniquitatis habet illa inæqualitas, quæ præso jure Saxonico inter nobiles, sive equites, & homines plebejos intercedit. Nimmia sunt, quæ illis præ his tribuuntur, privilegia, atque adeo injustitiam, quæ sine personarum respectu suum cuique tribuere ac præmia & onera æqualiter distribuere debet, lædunt. Quare etiam pleraque eorum apud nos hodie in usu esse desierunt. Sed ut rem paulo altius repetamus, sciendum est, inæqualitatem illam antiquissimis temporibus majorem adhuc in Germania fuisse. Nam *Cæsar de Bello Gallico* c. 13. & 15. de Gallis, quos *Strabo Geograph.* l. 7. & virtute, & corporum magnitudine, & fulvicolis excellentia, & forma, & moribus, & victu Germanorum assimilés esse asserit; ita loquitur: *In omni Gallia, inquisiens, hominum, qui aliquo sunt numero atque honore, genera sunt duo. Nam plebs pene servorum habetur loco, que per se nihil audeat, & nulli adhibetur consilio. Plerique cum aut are alieno, aut magnitudine tributorum, aut injuria potentiorum premuntur, sese in servitutem dicant nobilibus. In hos ca-*

dem omnia sunt jura, qua dominis in seruos: Sed de his duobus generibus alterum est Druidum, alterum equitum. Illi rebus diuinis intersunt, hi, cum est usus, atque aliquod bellum incidit, omnes in bello versantur &c. Et licet deinde, cum Henricus Auiceps primas in Saxoniam civitates erigeret, quidam de plebe melioris conditionis efficerentur, atque differentia ista der Laffen/ der Bauern/ der Bauer-Gülden/ der Pflegstätten/ der freyen Landessen/ der Tagwercken/ der Dingmannen &c. inter plebejos orirentur, omnes tamen isti, tametsi inter se distinguerentur, nobilibus longe inferiores erant. Vnde *Vitikingus*, Corbejæ Saxonicae Monachus, qui post Henricum sub Ottonibus vixit, nobilium ordinem propria lege apud Saxones uti *l. i. Annal.* memorat.

XXXV. Differentia vero, quas jus Saxonicum inter nobiles & plebejos constituit, potissima hæc sunt: 1.) ratione successione, quæ in nobilibus multa singularia habet. Præcipuum est, quod plebeji nobilibus, licet illorum consanguinei sint, non succedant, ne quidem in linea recta. *Spec. l. i. a. 7.* Wer den andern nicht ebenbürtig ist/ mag sein Erbe nicht nehmen. Junge *l. 3. a. 73.* Contra vero nobiles plebejorum sibi cognatorum hereditatem capiunt. Vide *Spec. l. 3. a. 27.* ibi ebenbürtig oder baß geböhren. Quæ differentia hodie non attenditur. Deinde soli nobiles, non cives & rustici, res expeditorias, Heergewette/ relinquunt *Spec. l. i. a. 27.* Sed & hanc inæqualitatem correxit observantia, atque in plerisque Saxoniam locis ignobiles etiam ad successione rerum expeditoriarum admisit. *Carpzov.*

P. 3. C. 3. def. 24. Soliquoque nobiles feudalis successio-
nis capaces sunt. Lehn-Recht c. 2. Quod itidem hodie
mutatum esse, mox ostendam. In feminis etiam mul-
tum interest, sintne nobiles an plebejæ. Illæ ex mari-
ti hereditate dotalium, Leibzucht/ Leibgeding/ morgen-
gabam, comestibilia, Mustheil/ & geradam Spec. l. 1.
4. 20, 21, 24, 27. plebejæ solam geradam accipiunt. Weicbb.
4. 22. Prius quidem in Electoratu nostro adhuc obrinet,
ut viduæ tandem equestri dignitate præditæ dotalitium,
morgengabam, comestibilia & geradam lucrentur. C. El.
37. ibi: von Rittersart. P. 3. At posterius mutatum est,
feminisque plebejis, si liberi adsint, quarta, si nulli, ter-
tia hereditatis pars debetur. C. El. 20. P. 3. 2.) ratione
feudorum. Illorum capax nemo est, nisi ex equestri
ordine sit. Excluduntur ergo rustici, plebeji, merca-
tores &c. Et tamen si iis aliquando feudum ex singula-
ri gratia a domino conferatur, solum tamen usumfru-
ctum in illo habent, nec quicquam ad filios suos trans-
ferunt. Lehn. c. 2. Id quod tamen generali consuetu-
dine per Germaniam & Saxoniam abrogatum atque
ignobilibus aditum ad feuda & successionem feudalem
apertum esse, testantur Schenk a Tautenberg ad 2. R. 10. &
Magnif. Horn in Jurispr. feud. c. 5. §. 28. 3) quoad testi-
monii dictionem. Lehn-R. c. 2. Ob zween Mann ein
Lehn-Guth zugleich ansprechen/ und beyde Gezeugen
dazu bitten/ einer einen/ der zu den Heerschild nicht
gehohren ist/ (Ignobilem) und der ander einen andern/
der an Lehn-Recht vollkommen ist/ des Gezeugen
am Lehn-Recht vollkommen seyn/ sollen vorgehen, und
des

des andern Zeugen sollen vertadelt seyn. Et ibidem: Von Gezeugniß mag man vorlegen in Lehnssachen alle / die des Heerschilbes darben. Verum nec hanc differentiam hodie attendi, sed ad fidem & integritatem, non ad nobilitatem testium respici, nemo ignorat 4.) quoad probationem per duellum *Spec. l. 2. a. 63.* Ein jeglich Mann mag Kampffs wegern dem / der nicht als wol geböhren ist / als er.

XXXVI. Hic vero non possum, quin illorum errorem redarguam, qui citra necessitatem aliquam sibi inter jus Saxonicum & Romanum differentiam effingunt, inter jos Saxonicum & Romanum differentiam effingunt, inter quos est *Gryphiander de Weichbildis c. 46.* Dicunt illi, secundum jus Saxonicum prohibitum esse inter nobiles plebejosque matrimonium, adeoque nobilem, qui uxorem ex plebe ducat, non solum ei dignitatem suam non communicare, sed & Inberis suis præjudicare, ut hi nobilitatem patris non consequantur. Verumque falsum est. Nam & uxor ignobilis, quæ equiti nupsit, constante matrimonio nobilis est. *Spec. l. 3. a. 45.* Das Weib ist auch ihres Mannes Genossin als le der Ehren und Würdigkeit / die der Mann hat / zu Hand als sie in sein Bette tritt / und nach seinen Tod / so ist sie ledig von allen seinen Rechten und Ehren. Den sie behält wieder ihren Stand und Recht / das sie angebohren was / ehe sie den Mann nahm. Junge *Spec. l. 2. a. 45.* Qua in parte exacte convenit jus Romanum. *L. B. C. de Dignitat. ibi: genere nobilitamus. L. 10. C. de Nuptiis.* Et liberi etiam ex ejusmodi inæquali matrimonio

monio nati vere nobiles efficiantur, dummodo mater eorum libera sit, & iustum inter parentes intercesserit matrimonium. *Spec. l. 3. a. 72.* Das ehelich und freygebohren Kind behält seines Vaters Heerschild/ und nimmt auch sein Erbe und der Mutter also wohl/ ob es ihr ebenbürtig ist/ oder baß gebohren/ h. e. sive sit æqualis generationis cum matre, sive etiam melioris & nobilioris. *Weichb. a. 4.* Welches Kind ist frey und ehelich gebohren binnen Reichsbild/ das behält seines Vaters Recht Lehn-R. c. 21. der Sohn behält des Vaters Schild und Adel nach seinem Tode zu Lehn-Recht / so fern er ehelich gebohren ist. Igitur ille saltem patri suo inæqualis, nicht ebenbürtig/ habetur, qui vel ex serva, sive femina Slavica, vel extra matrimonium procreatur. At qui ex muliere plebeja, sed libera, natus est, nobilis sine dubio habetur. Vnde etiam nobilitatem suam jure Saxonum probaturus necesse non habet, eandem a matre arcessere, sed sufficit, dummodo patris & avi nobilitatem demonstret Lehn-R. c. 2. ibi: von Ritters-Art, von Vater und von Elster Vater: In matre autem sufficit, ostendere, eam liberam & honestam fuisse, daß sie unbescholten gewesen. *Spec. l. 1. a. 51.* Textus vero clarissimus est in *Spec. l. 3. a. 73.* Nimmt ein Schöpffenbar frey Mann eine Buer-Güldin oder Landfessin, gewinnet sie Kinder bey ihm, die seynd ihr nicht ebenbürtig. Denn sie haben ihres Vaters Recht und nicht der Mutter. *Consentiunt cum hoc jure jus Romanum L. 19. de Statu Hom. & observantia fori Dissentit autem jus Sævicum, de quo vide Schilterum ad jus feudale Alemannicum c. 1. §. 14.*

XXXVII. Improbamus quoque XVIII. in prisco jure Saxonum nimia, quæ Judæis tribuuntur, privilegia. Iniquum enim est, gentem istam improbam atque in perniciem Christianorum natam singularibus beneficiis, quæ Christianorum etiam jura lædunt, allicere & exornare. Quanto melius le-

G

ges

ges Romanae, Canonicae, Imperiales & Saxonicae Electorales
 Judaeorum jura restringunt, eorumque malitiam & impro-
 bam defraudandi atque scenerandi libidinem coercent? Vide
Ziglerum de Jur. Mas. l. 1. c. 41, §. 32, 33. Ista vero juris Saxo-
 nici antiqui privilegia, quae Auctor *Speculi l. 3. a. 7.* ab Impe-
 ratore Fl. Vespasiano, cujus filium Titum Josephus a lepra
 sanaverit, Judaeis data fuisse, inepte autumat, haec sunt: 1.)
 quod Judaei singularem magistratum habeant, nullusque ex
 his coram alio iudice conveniri queat. *Weichb. a. 135.* At mo-
 ribus hodiernis jus Romanum receptum est, quod Judaeis fa-
 cultatem adimit honorem aut dignitatem cum administratione
 conjunctam adeoque & magistratum suscipiendi *L. ult. C. de Ju-
 daeis* eosque jurisdictioni communis iudicis, sub quo habitant,
 contrahunt aut delinquunt, subjicit. Vide *Ordinationem Ju-
 daicam Lipsiensem de dato Dresden 2. Octobr. 1682.* 2.) quod
 Judaei non, nisi in ipsorum synagoga, jurare debeant. *Weichb.
 d. a. 135.* At jure civili juramenta omnia in loco iudicii praer-
 standi sunt *L. 12. pr. §. 4. C. de Rebus creditis.* Id quod etiam
 legibus & moribus Saxonis in illustribus adeo personis, mul-
 to magis itaque in Judaeis, receptum est. Vide *O. P. Saxo-
 nit. 18. §. 10. & Excellentissimum Martini, Patrum nostrum ve-
 nerandum, ad b. l. n. 40, 41, 46.* 3.) quod Judaeus, si Christia-
 no aliquid vendat, evictionem praestare non cogatur. *Spec.
 l. 3. a. 7. Weichb. a. 136. Quod jus singulare, testante Magnifico
 Bergero in Resul. Laut. rb. p. 488, uti ab iniquitate vix se tueri po-
 test, ita vel pridem ab usu recessit, vel sane, praesertim post R. l. de
 anno 1548. §. von Juden untr ihren Wucher circa fin. attendendum
 non est.* 4.) quod Judaei res alienas & furtivas emtas dominis
 superveniens & vindicantibus non, nisi refuso pretio, re-
 stituere teneantur. *Spec. l. 3. a. 7.* Quod iterum secus est jure
 communi, ubi quilibet rem furtivam vero domino, pretio
 etiam non restituto, reddere jubetur *L. 2. C. de Furtis.* Cum
 vero privilegium illud Saxonicum in Christianos injuriam
 sit & occasionem delinquendi praebet, merito ex usu recessit.

lit, teste *Georg. Schultz in Synop. Instit. de Obligat. quæ ex delictis*,
wasf. lit. P. Imo Judæos ad restitutionem rerum furivarum
 teneri, sine premi restitutione, expresse sancitum est in *Opo-*
lit. Caroli V. de anno 1548. Quod repetitum & confirmatum
 fuit in *Comitiis Francofurtanis de anno 1577. tit. von Jüden und*
ihren Bücher: 5.) quod Judæi ad testimonium contra Chri-
 stianos dicendum admittantur. *Weichb. a. 136.* At Scabini Li-
 psienfes epud *Rvinum ad O. P. tit. 22. Enunciatio 20.* secundum
 ius Romanum in *L. 21. C. de Heret. & Nov. 45. c. 1.* pronuncia-
 runt: *Heinrich Ephraim und Bormann Benjamin Frencel*
sind als Juden zum Zeugniß dñßals nicht zuläßig. 6.) quod
 Christianus, si contra Judæum agat, aliter eum, quam per
 tres testes, duos Judæos unumque Christianum, convincere
 nequeat. *Weichb. a. 163.* At omnem istam doctrinam prisici iu-
 ris Saxonici de testibus abrogatam hodie, & ius Romanum in-
 troductum esse, iam *supra §. 27.* ostendi.

XXXVIII. Est quoque XIX. admodum singularis & ano-
 mala iuris Saxonici de rebus utensilibus sive de gerada dispo-
 sitio, qua res illæ omnes, quæ ad instruendam rem fami-
 liarem, ad cultum, ornatum, ostentationem, commoditatem
 mulierum pertinent, in successione solis feminis, nisi quod
 clerici iis quodammodo exæquentur, *Spec. l. 1. a. 5.* cedant.
 Quæ dispositio multa secum fert incommoda. Namque 1.)
 magnam inter masculos & feminas inducit inæqualitatem.
 Tameñ enim illis quasi in compensationem geradæ res ex-
 peditoriæ (heergeverta) concessæ sint *Spec. l. 1. a. 22.* hæc tamen
 tam arctis limitibus circumscribuntur, atque illæ contra tam
 late extenduntur, ut, cum filii sæpe ex paterna hereditate
 vix res 10. Joachimicos valentes præcipuas acceperint, filia
 in successione matris æstimationem aliquot millium præri-
 piant; 2.) frequentibus litigijs occasionem facit, dum incer-
 tum est, quæ res proprie ad geradam pertineant, quod ex
 solo textu *Spec. l. 1. a. 24.* diiudicari nequit; 3.) coniugibus viam
 aperit,

aperit, eludendi leges & donationes illas inter virum & uxorem jure prohibitas exercendi, atque non liberos solum, sed & creditores defraudandi. Quare recte *D. Bayer de Incommodis concursus creditorum in foro Saxonico §. 33.* geradam plane e medio tollere suadet, atque *Richter de Succ. ab int. scil. 1. m. 1. n. 61.* eam multis in locis Saxonice sublatam esse, testatur.

XXXIX. XX. aperte iniquum est, quod debitori permittitur, inter 14. dies, postquam moneta reprobata est; debitum in reprobata ista moneta solvere. *Spec. l. 2. a. 26:* Wenn man die Pfennige verbeut, vierzehn Nacht darnach mag man mit den alten Pfennigen wohl schuld gelden und Pfand lösen. Quid vero iniustius est, quam, cogere creditorem, ut pecuniam, quæ proba ab illo data & in utilitatem debitoris conversa fuit, improbam & nullius valoris recipiat? Quanto rectius ius Romanum in *L. 24. §. 1. de Pignorat. act.* reprobam pecuniam non liberare solventem, statuit? Quod etiam propter evidentem æquitatem præ præscito iure Saxonico in foris nostris receptum esse *Hartmann Pistor. Observat. 141. & Carpzov P. 2. C. 28. def. 3* testantur. Imo *Schulz de Oblat. & Obfignat. Richter P. 2. dec. 73. Brunnem. Cent. 4. D. 14. Ill. Stryk ad Lauterb. tit. de Solutionibus, voce: Removenda* existimant, creditorem impune recusare posse solutionem in pecunia nondum quidem reprobata, sed mox reprobanda, die auf dem Sprung stehet, abgesetzt zu werden, oblatam. Quæ sententia vel exinde defenditur, quod is, qui scit, monetam reprobam iri, eamque tamen creditori obrudere vult, in dolo versetur. Neque obstat nobis *Ordinatio monetaria Ferdinandi I. de anno 1559,* ubi moneta peregrina omnino abrogatur, atque civibus tamen permittitur, intra proximos 6. menses eadem in solutionibus uti. Respondemus enim, monetam peregrinam ibi non omnino improbari, sed illud saltem intendi, ut ea paulatim & commode ex provinciis Germanicis avehatur. Itaque magistratibus iniungi, ut, finitis etiam 6. mensibus illis,

lis, eam a civibus sine gravi horum damno redimant, atque in monetam imperialem convertant.

XL. XXI. quoad res amissas & inventas jus Saxonicum duo singularia constituit 1.) ut inventor domino supervenienti, si ille alienæ jurisdictioni subiectus sit, non integram rem restituat, sed tertiam eius partem retineat 2.) res inventa, elapsis 6. hebdomadibus, a fisco & inventore præscribitur, ac domino deinde demum venienti omnis actio pro repetitione rei suæ denegatur. Vide Speculum l. 2. a. 37. & Carpzov. P. 2. C. 3. def. 15. Vtrumque jure Romano secus est. Namque 1.) tantum abest, ut inventor tertiam partem rei inventæ lucretur, ut ne quidem præmium aliquod inventionis petere queat L. 43. §. 9. de Furtis 2.) is, qui rem invenit, eam plura usucapere nequit, ob deficientem titulum L. 7. Pro derelicto. Atque hic iterum ius civile merito præferimus. Namque iniquum est, aliquem cum alterius innocentis damno locupletiores fieri; atque præscriptionem tam brevem domino plerumque ignoranti & absenti currere eumque re sua privare.

XLI. XXII. ista etiam anomalia juris Saxonici, qua proximus pupilli successor, si tutelam ejus gerat, fructus ex illius bonis percipit & lucratur, sublata, & jus Romanum, quod omnibus tutoribus etiam legitimis, & ipsi adeo matri tutelam gratis imponit, atque rationum redditionem & superflui restitutionem injungit, receptum est. Iniquum enim videbatur, pupillum propter teneram ætatem damnum pati, atque usum fructum bonorum suorum amittere. Ceterum, quod jure Saxonico antiquo vere tutoribus legitimis usus fructus in bonis pupillorum comperat, apparet & quidem de matre ex Spec. l. 1. a. 11. ubi illa in tutela patri æquiparatur, de proximo ignoto ex Spec. l. 1. a. 23. Wo aber der Vormund auch Erbe mit ist, so darffer niemand des Kindes Gut berechnen, noch Bürgen setzen; de domino feudi ex Spec. l. 2. a. 58. §. Disrede ich &

G. 3

Lehne

Lehnrecht c. 26, ubi, quod in vulgata editione legitur; soll die Gelder und Nützung aufheben, bis das Kind zu seinen Jahren kömmt; ira ex contextu & meliori Bibliothecae Paulinae Lipsienfis manuscripto, quod *S. Hiltenus in Appendice Juris feudalis Alemanni* exhibet, corrigendum est: soll das Geld des Gutes nehmen, bis das Kind zu seinen Jahren kömmt. At de contrario usu hodierno vide *Dec. El. 62. & Magnif. Hormium in Jurispr. Feud. c. 6 § 14.*

XLII. XXIII. dispositionem prisca juris Saxonici in *Spec. l. 3. 4. 5.* quod creditor, amisso per casum fortuitum pignore, ipsum quoque debitum amittat, Elector Saxoniae in *C. 20 P. 2.* & Romano & naturali juri repugnare dicit, ac propterea sustulit. Qua de re cum alii ante me copiosius egerint, in praesens plura non adjiciam.

XLIII. XXIV. Priscum jus Saxonicum tunc, cum duo simul ad judicium provocant, casui pro amico locum facit, atque electionem, quis actor, quis reus esse debeat, judicis arbitrio permittit *Spec. l. 1. 4. 61.* Klagen sie auch zugleich, es stehet bey den Richter, welchen er von erst hören will. At melius jure Romano, ne uni judex magis faveat quam alteri, res fortis committitur *L. 14. de judicis.*

XLIV. XXV. Saxones contra regulam juris naturae, quae rem suo domino perire dicit, nullique, nisi cujus culpa intervenit, damni restitutionem injungit, eo casu, quo servus mercenarius, operarius conductus, mandatarius, vasallus, dum dominorum negotia expediunt, res suas furto, rapina aut alio casu fortuito perdunt, dominos & mandantes damnum istud ferre jubent. *Spec. 3. l. 4. 6.* Wird ihm aber sein Pferd oder auch sein Gut dieblich oder raublich genommen in des Herrn Dienst ohne des Knechtes Schuld, das muß ihm der Herr gelten. Lehn-R. c. 4. Wer an seinen Dienst ichtes verlohren, das ihm noch nicht wieder vergolten ist, diemeil ist er nicht schuldig, seinen Herrn zu

zu dienen, noch ihm Lehrechts zu pflegen. At jus Romanum, quod in *L. 26. §. 6. Mandati* & *L. 2. §. 1. Ad L. Rhod. de Faltu* nec non Jus Feudale Longob. quod *z. F. 7, 25.* contrarium disponit, usu receptum est, docente *Magnific. Hormo Jurispr. Feud. c. 18. §. 15.*

XLV. Porro XXVI, priscum jus Saxonicum nec in eo excusari potest, quod infantes atque furiosos ex delictis suis ad damni restitutionem, & si homicidium committant, ad Werigeldum solvendum obligari statuat *Spec. l. 2. a. 65.* Erschlegt ein Kind einen Mann, oder leinet es einen, sein Vormund soll das besser mit jenes Wehrgeld, ob es auf das Kind gebracht wird. Welchen Schaden es auch thut, den soll er gelten nach seinen Weirh mit des Kindes Gut. Et *l. 3. a. 3.* Über rechte thoren und sinnlose Leute soll man auch nicht richten. Thun sie aber schaden, den soll ihr Vormund gelten. Cum vero in eum, qui propter deficientem intellectus & voluntatis usum consentire nequit, non cadat obligatio, melius jus civile, quod infantes & furiosos non solum a pœna, sed & a damni restitutione liberat *L. 23. de Furtis L. 61. de Admin. & peric. tut. moribus* receptum est. Vide elegans ICtorum Vitemb. præjudicium apud *Magnif. Bergerum Ipr Crim. p. 145.* Junge Carpzov. *Praxi Crim. q. 143. n. 15, 16, et q. 145. n. 21.* qui textum Saxonicum de impuberibus pubertati proximis explicat. Cujus sententiam inpronunciando secuti sunt Scabini Vitemb. & puero 9. annorum, qui selopeto per lasciviam & petulantiam sumto alterum interfecerat, Werigeldi quidem solutionem nec non expensarum judicialium restitutionem remisit, interim, ut privetim a patre virgis admoneretur & castigaretur, M. Sept. anni 1709. ad G. interrogationem responderunt.

XLVI Tandem XXVII. prætereundus non est *ari. 60. l. 2. Spec.* ubi domino, qui rem suam alteri commodavit, vel oppignora-
vit, vel alio modo, sine animo dominium transferendi, possessionem

tionem eius in alterum transtulit, actio denegatur contra tertium possessorem, ad quem res illa vel facto commodatarii, vel furto etiam aut rapina pervenit. Quæ iuris Saxonici dispositio in *Jure Lubec. l. 3 us. 2. a. 1.* huic regulæ includitur: *Hand muß Hand mahren. Carpzov. P. 2. C. 26 def. 5.* sanctionem hanc valde irrationabilem appellat. Contra *Meyus ad Jus Lubec. d. 1.* illam defendit, & æquissimam esse, statuit. Uterque rationibus non destituitur. Sed pro *Carpzovio* pugnant 1) generalis iuris naturæ regula, quæ, nemini dominium rei suæ sine voluntate vel culpa ipsius auferre, iubet. 2.) ius civile Romanum, quod rei commodatæ, *L. 8. Commodati depositæ L. 17 §. 1. Depositi &c.* dominium apud nos manere, nobisque adeo rei vindicationem contra quemcunque possessorem competere *L. 9. de R. V.* statuit. 3.) usus fori, præsertim Saxonici, de quo ipse *Carpzov. d. l. 5. Zobel. P. 2. diff. 32. n. 14.* ibi: *So haltens doch die Schöppenstühle in diesem einig, daß in practica auf dieses unbillige Recht nicht zu sprechen. Quapropter & nos jus Saxonico Romano hoc in casu postponimus. Neque Schiltero assentimur, qui in Ex. 25 §. 6. ius Saxonicum cum Romano conciliare & textum allegatum de pacto adiecto, ut dominium revocabile in commodatarium aut creditorem transeat, explicare studet. Vnicuique enim apparet, interpretationem istam a sensu & simplicitate iuris Saxonici nimis esse alienam. Et istis, quos pro sententia sua in §. præc. 5. excitat, textibus iam diu respondit *Glossator Germ. ad d. a. 60. Verbis: Welcher Mann: eos videlicet de rebus furtivis, non commodatis aut oppignoratis loqui.**

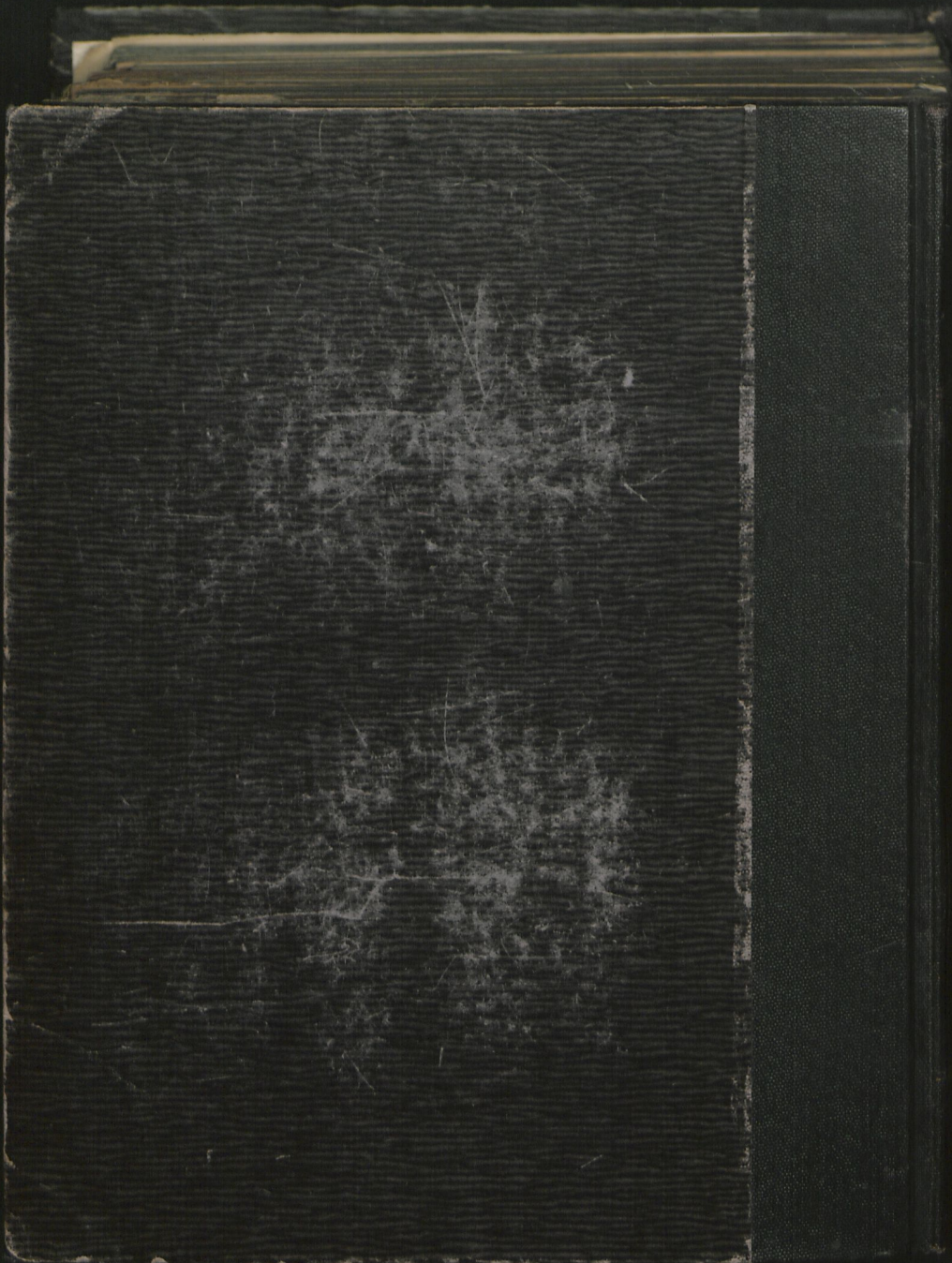
XLVII. Hæc de defectibus & iniquioribus iuris Saxonici sanctionibus dicta sufficiant. Nunc ad alterum dissertationis nostræ caput progrediendum, & in quibus ius Saxonicum Romano præferatur, ostendendum erat. Sed ne iusto longiores simus, hic subsistemus & laborem illum aliis relinquemus.

CON-

ULB Halle
005 361 788

3

H. r. 4. num. 3.

2. D. B. V.

CTORE MAGNIFICENTISSIMO,
DERICO AVGVSTO,
NCIPE REGIO ET SAXON'AE HEREDE,
COLLATIONEM

ISCI IVRIS
CONICI CVM IV-
ROMANO ET MORI-
HODIERNIS INSTITVENT
VSTINVS LEYSER VS,
R. D. ET P. P. EXTRAORD.

ET
AVCTOR
HRENFRIED MARTINI,
GRVNHANENSIS MISN.
IVRIVM CANDIDAT.
I OCTOBR. ANNI c¹o 1° C C IX.
IN AVDITORIO IVRIDICO

VITEMBERGAE Anno M D C C XXXVI.
NNO JO. GODOF. SCHLOMACHIANO. 8)

